

Super 2[⚡]Li

Akıllı tahta uyumludur.

SOSYAL BİLGİ LER

ÇALIŞMA
DEFTERİ

DEFTERİMİZİ TANIYALIM

KAVRAMLARI TANIYORUM

Birey Toplumu oluşturan insanlardan her biridir.	Toplum Bir arada yaşayan bireylerin oluşturduğu insan topluluğudur.	Statü Bireyin toplum içerisindeki yeri veya durumudur.
Rol Bireyin statüsünden beklenen sorumluluk ve davranışlardır.	Grup En az iki kişiden oluşan ortak bir amaç için bir araya gelen insan topluluğudur.	Sorumluluk Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesidir. Ya da kişinin üzerine aldığı görevi yerine getirmesidir.
Özgürlük Bireylerin dış etkilere bağımsız olarak isteğine ve düşüncesine göre karar vermesidir.	Mesleki Rol Bireyin sahip olduğu mesleğin gerektirdiği davranışlardır.	Kültür Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüdür.
Gelenek Bir toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan kültürel alışkanlık ve davranışlardır.	Ön Yargı Bir kimse veya bir olayla ilgili yeterli bilgi edinmeden geliştirilen tutumlardır.	Uzlaşma Herhangi bir konuda anlaşma durumudur.
Sivil Toplum Kuruluşu Çeşitli toplumsal ihtiyaçların karşılanması için gönüllü kişiler tarafından oluşturulmuş derneklerdir.	Çatışma Herhangi bir konuda anlaşamama durumudur.	Dilekçe Demokratik toplumlarda hak arama yollarından biridir.

Değişen Rollerim

BİREY VE TOPLUM

1. ÜNİTE

Kazanım: 1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.

DEĞİŞEN ROLLERİM

SOSYAL STATÜ NEDİR?

Bireyin toplumdaki yeri veya durumudur.

SOSYAL ROL NEDİR?

Bireyin statüsünden beklenen sorumluluk ve davranışlardır.

UNUTMUYORUM

Roller, sosyal düzeni insan için yaşanır hale getirirken herkesin sorumluluğunu etkili biçimde yapmasını da sağlar.

ÖRNEKLENDİRİYORUM

6. Sınıf öğrencisi olan Almına'dan hareketle sosyal statü ve sosyal rol kavramlarını örnekledirelim.

Almına 6. Sınıf öğrencisidir.

Almına'nın Sosyal Statüsü: Öğrencidir.

Almına'dan Beklenen Rol: Derişlerine zamanında katılması ve ödevlerini zamanında teslim etmesidir.

Bireyler doğar, büyür ve gelişirler. Yaşamları boyunca sahip oldukları sosyal rolleri bir anda edinmezler. Yaşam döngüsü içinde bireylerin sahip oldukları sosyal roller de değişime uğrar.

► Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren çeşitli roller üstleniriz. Bu rollerimizin bir kısmı biyolojik özelliklerimizden kaynaklanır. Bazı rollerimizi ise ilgi ve yeteneklerimiz doğrultusunda sonradan kazanırız.

Doğuştan Gelen Rollerimiz:

1. Kardeşlik
2. Ablalık
3. Çocukluk

Sonradan Kazanılan Rollerimiz:

1. Sınıf başkanlığı
2. Öğretmenlik
3. Doktorluk

Örnek Akademi

1

Defterde Kullanılan İkonlar ve Anlamları

BİLGİLENYORUM

Öğrencilere kazandırılacak temel bilgiler ve konuyla ilgili tamamlayıcı bilgiler bu alanda verilmiştir.

UNUTMUYORUM

Önemli görülen ve konular arasında bağlantı sağlayan bilgiler bu alanda verilmiştir.

YORUMLUYORUM

Konu işlenişinde karşımıza çıkan metin, tablo, grafik ve benzeri bilgilerden yararlanarak ortaya konacak çıkarımlar bu alanda verilmiştir.

UYARIYORUM

Geçmiş yıllarda sınav sorusu olmuş bilgiler, öğrencilerin karıştırabileceği kavramlar ve benzerleri bu alanda verilmiştir.

KOLAYLAŞTIRIYORUM

Öğrencilere kazandırılacak temel bilgilerin kalıcı hâle getirilmesi amacıyla kullanılan KODLAMALAR, bu alanda verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE

BİREY VE TOPLUM

Sosyal Rollerin Değişimi.....	9
Kültür ve Toplumsal Birliktelik.....	12
Farklılıklara Saygı Duyuyorum.....	15
Yardımlaşma ve Dayanışma.....	17
Sorunlara Çözüm Buluyorum.....	22
Ünite Değerlendirme Testi.....	25
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	27

2. ÜNİTE

KÜLTÜR VE MİRAS

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri.....	31
İslamiyet'in Yayılışı.....	42
Türklerin İslamiyet'i Kabulü.....	53
Yeni Yurt Anadolu.....	66
İpek ve Baharat Yolu.....	79
Ünite Değerlendirme Testi - I.....	81
Ünite Değerlendirme Testi - II.....	83
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	85

3. ÜNİTE

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Coğrafi Konumu Öğreniyorum.....	89
Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri.....	101
Türkiye'nin Beşeri Coğrafya Özellikleri.....	109
Dünya'da İklim ve Yaşam.....	115
Ünite Değerlendirme Testi.....	120
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	123

4. ÜNİTE

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi.....	127
Gelecekteki Yaşam.....	133
Bilimsel Araştırma Basamakları.....	137
Telif ve Patent Hakkı.....	140
Ünite Değerlendirme Testi.....	143
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	145

5. ÜNİTE

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Kaynakların Ülke Ekonomisindeki Yeri.....	149
Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı.....	164
Yatırım ve Pazarlama.....	169
Vergimi Ödüyorum.....	172
Nitelikli İnsan Gücü.....	176
Mesleğimi Seçiyorum.....	180
Ünite Değerlendirme Testi.....	182
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	184

6. ÜNİTE

ETKİN VATANDAŞLIK

Yönetim Biçimlerini Öğreniyorum.....	189
Yasama, Yürütme ve Yargı.....	194
Yönetimin Karar Alma Sürecine Katılıyorum.....	198
Toplumsal Hayatımızda Demokrasinin Önemi.....	201
Anayasal Güvence Altındayız.....	204
Toplumsal Hayatta Kadının Yeri.....	206
Ünite Değerlendirme Testi.....	209
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	212

7. ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Türk Cumhuriyetleri ve Komşu Ülkelerle İlişkiler.....	217
Ülkemizin Ekonomik İlişkileri.....	222
Lider Türkiye.....	224
Popüler Kültür.....	227
Ünite Değerlendirme Testi.....	229
Çıkış Sınav Soruları Testi.....	231

Cevap Anahtarı.....	233
---------------------	-----

BİREY VE TOPLUM

Neler Öğreneceğiz Neler

1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini,
2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü,
3. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgulamayı,
4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılmayı,
5. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini öğreneceğiz.

KAVRAMLARI TANIYORUM

Birey

Toplumunu oluşturan insanlardan her biridir.

Toplum

Bir arada yaşayan bireylerin oluşturduğu insan topluluğudur.

Statü

Bireyin toplum içerisindeki yeri veya durumudur.

Rol

Bireyin statüsünden beklenen sorumluluk ve davranışlardır.

Grup

En az iki kişiden oluşan ortak bir amaç için bir araya gelen insan topluluğudur.

Sorumluluk

Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesidir. Ya da kişinin üzerine aldığı görevi yerine getirmesidir.

Özgürlük

Bireylerin dış etkilerden bağımsız olarak isteğine ve düşüncesine göre karar vermesidir.

Mesleki Rol

Bireyin sahip olduğu mesleğin gerektirdiği davranışlardır.

Kültür

Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüdür.

Gelenek

Bir toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan kültürel alışkanlık ve davranışlardır.

Ön Yargı

Bir kimse veya bir olayla ilgili yeterli bilgi edinmeden geliştirilen tutumlardır.

Uzlaşma

Herhangi bir konuda anlaşma durumudur.

Sivil Toplum Kuruluşu

Çeşitli toplumsal ihtiyaçların karşılanması için gönüllü kişiler tarafından oluşturulmuş derneklerdir.

Çatışma

Herhangi bir konuda anlaşamama durumudur.

Dilekçe

Demokratik toplumlarda hak arama yollarından biridir.

Ülkemizde farklı alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlar düzenledikleri kampanya ve projelerle, yaptıkları çalışmalarla toplumda birlik ve beraberliğin, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin güçlenmesine katkıda bulunurlar.

İlköğretim çağındaki çocukların çağdaş ve evrensel değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri ve devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak amacıyla 1995 yılında kurulmuştur.

Maddi zorluklar çeken öğrencilere eğitim alanında fırsat eşitliği sağlamak amacıyla 1967 yılında kurulmuştur.

Erozyonla mücadele, ağaçlandırma ve doğal varlıkların korunması için çalışmalar yapmak amacıyla 1992 yılında kurulmuştur.

AFAD her türlü afet sırasında ve sonrasında vatandaşlara yardım eden bir kurumdur. AFAD'ın görevleri arasında ülkemiz kapsamında düzenlenen afet faaliyetlerinin yönetimi ve acil müdahalede bulunmaya yönelik çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Yoksul, yetim çocukların eğitimine destek olmak amacıyla 1863 yılında kurulmuştur. Ülkemizin eğitim alanındaki ilk sivil toplum kuruluşudur.

Erken çocukluk ve yetişkin eğitimine katkı sağlamak amacıyla 1993 yılında kurulmuştur.

Sigara, alkol ve uyuşturucu maddelerle mücadele ederek toplum sağlığını korumak amacıyla 1920 yılında kurulmuştur.

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı, Türkiye'nin doğal, tarihî ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla 1990 yılında kurulmuştur.

TÜRK KIZILAYI

1868

Kızılay, dayanışmanın ve yardımlaşmanın timsalidir. Tarihi köklerinden ve halkın duyarlılığından beslenen Kızılay, bağışçılarıyla ortak değerlerde birleşir ve birlikte hareket eder. Kızılay, her türlü hizmetini toplumun gücüyle destekler.

Kızılay, uluslararası bir topluluktur. Bazı temel ilkeler üzerine görevini sürdürmektedir. Bunlar; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkeleridir.

Günümüzde beyaz zemin üzerine kırmızı hilal (ters) sembolü taşıyan bir bayrağı bulunmaktadır. Yalnız Kızılay bayrağında "ay"ın açık yüzü, bayrak direğinin tersine doğrudur.

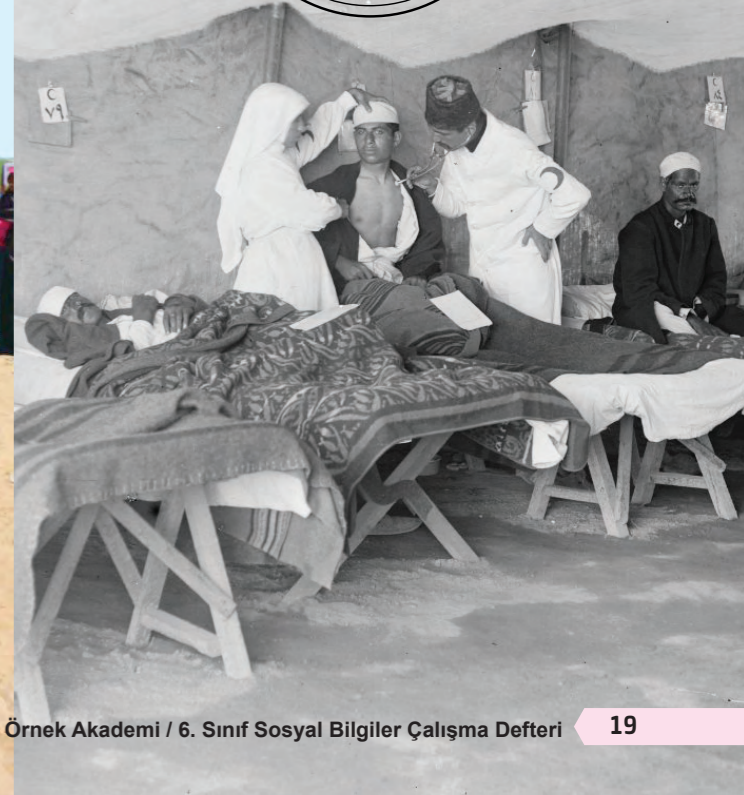
Kızılay günümüzde kuruluş amacının çok üstünde görevler üstlenmiştir. Doğal afet, salgın hastalık, yiyecek ve su kıtlığı gibi durumlarda tüm dünyanın yardımına koşmaktadır.

Her yıl 29 Ekim - 4 Kasım tarihleri arası Kızılay Haftası olarak kutlanmaktadır.

Kızılay, ilk olarak 11 Haziran 1868 yılında "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adı ile kurulmuştur. Daha sonra sırasıyla;

- Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti
- Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti
- Türkiye Kızılay Ahmer Cemiyeti
- Türkiye Kızılay Derneği

adlarını alan Kızılay'a bugünkü adını veren ise Atatürk'tür.

TÜRKİYE TEK YÜREK

Aynı Gün İçinde Gerçekleşen, İki Büyük Depremın Ardından Türkiye Yaraları Sarmak İçin Seferber Oldu

Türkiye’de; 6 Şubat 2023’te 9 saat arayla gerçekleşen, Kahramanmaraş merkezli iki deprem, 10 ilde büyük can kaybı ve yıkıma neden oldu. 13,5 milyon nüfuslu bir bölgede etkili oldu.

- AFAD, Kızılay gibi devlet kurumları, ülke çapında gönüllüler, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra dünyanın bir çok ülkesinden arama kurtarma ekipleri hızla bölgeye müdahale etti.
- Yurt genelinde millî yas ve depremin etkilediği 10 ilde olağanüstü hâl ilan edildi.
- Depremlerden etkilenen yurttaşlarımızın acısını yüreğinde hisseden halkımız, yardım elini uzatabilmek için büyük bir seferberlik başlattı.
- Valiliklerin öncülüğünde ve AFAD’ın koordinasyonunda yürütülen yardım faaliyetlerine, büyük şehir belediyeleri, kaymakamlıklar, ilçe belediyeleri, kamu kurum ve kuruluşları, siyasi partiler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve ülke çapında gönüllüler yaptıkları yardımlarla, düzenledikleri kampanyalarla destek verdi.

- Yardımlaşma ve dayanışma konusundaki hassasiyetini, yaşanan deprem felaketinde gösteren halkımız, depremin ilk dakikalarından itibaren harekete geçerek, deprem bölgesinde ihtiyaç duyulan battaniye, ısıtıcı, giyecek, ayakkabı, gıda, su, bebek maması ve bebek bezini, hijyen ve temizlik malzemelerini yardım toplama merkezlerine ulaştırdı.
- Depremler nedeniyle birçok ülke taziye ve destek mesajlarının yanı sıra, depremzedelerin ihtiyaçları doğrultusunda yardım malzemelerini bölgeye hızla ulaştırdı.

Etkinlik 7 Aşağıdaki atasözlerinden yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili olanları "✓" ile işaretleyiniz.

1 Yalnız taş duvar olmaz.

2 Ayağını yorganına göre uzat.

3 El eli yıkar, iki el de yüzü.

4 Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

5 Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

6 Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

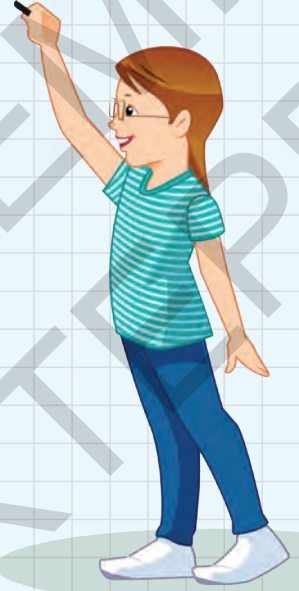

7 Söz gümüşse sükût altındır.

8 Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.

Etkinlik 8 Aşağıdaki ifadeler doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "x" yazınız.

1.

Kırsal kesimlerde ortak ya da kişisel işlerin iş birliğiyle yapılmasına dayanan yardımlaşmaya imece denir.

Doğru

Yanlış

2.

LÖSEV, eğitim alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşudur.

Doğru

Yanlış

3.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma insanlarla iletişimimizi artırarak bir arada yaşamamıza katkı sağlar.

Doğru

Yanlış

4.

Sivil toplum kuruluşlarının temeli Türk - İslam devletlerindeki vakıf geleneğine dayanmaktadır.

Doğru

Yanlış

5.

Yardımlaşma ve dayanışma sadece maddi yardımlarla yapılabilir.

Doğru

Yanlış

1. Rollerimizin bir kısmı, herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmeyen doğuştan sahip olduğumuz rollerdir.

Aşağıdakilerden hangisi sahip olduğumuz bu rollerle örnek gösterilemez?

- A) Ablalık
B) Evlatlık
C) Kardeşlik
D) Öğretmenlik

2. Handan Hanım, evli ve iki çocuğu olan bir ev hanımıdır.

Bu açıklamaya göre Handan Hanım'ın aşağıdaki rollerden hangisine sahip olduğu söylenemez?

- A) Anne
B) Teyze
C) Eş
D) Ev hanımı

3. Tarih, dil, din, gelenek ve göreneklerden oluşan kültür, bir toplumun devamlılığı açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Bu bilgiye bakılarak kültür ile ilgili,

- I. Evrensel değerlerden oluşur.
II. Zaman içinde değişikliğe uğrar.
III. Millî birlik ve beraberliğe katkı sağlar.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız III
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III

4. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma maddi yollarla yapılabileceği gibi manevi yollarla da yapılabilir.

Buna göre aşağıdaki yardımlaşma ve dayanışma örneklerinden hangisi farklı bir yolla gerçekleştirilmiştir?

- A) Ekonomik durumu yetersiz olan bir öğrenciye burs verilmesi
B) İhtiyaç sahiplerine gıda ve giyim yardımında bulunulması
C) Hastanede tedavi gören bir kişiye moral ziyaretinde bulunulması
D) Yaşlı ve muhtaç olan bir kişinin tedavi giderlerinin karşılanması

5. Ülkemizde eğitim, sağlık, çevre gibi farklı alanlarda hizmet veren birçok sivil toplum kuruluşu vardır.

Aşağıdakilerden hangisi sağlık alanında hizmet veren bu kuruluşlarından biri değildir?

- A) TÜRKEĞİTİM VAKFI 1967
B) LÖSEMİLİ ÇOCUKLAR VAKFI
C) YESİLAY
D) TÜRK KALP VAKFI

6. Kırsal kesimlerde ortak ya da kişisel işlerin el birliğiyle ve sırayla yapılmasına dayanan geleneksel yardımlaşmaya imece denir.

Buna göre imeceyle ilgili,

- I. Kişisel çıkarları ön plana çıkarır.
II. Toplumsal huzuru ve iletişimi artırır.
III. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma örneğidir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

1. Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine sorumluluk denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi sorumluluk ile ilgili bir davranıştır?

- A) Haberleşme imkânlarını kullanmak
B) Seyahat etmek
C) Trafik kurallarına uymak
D) Okulda öğrenim görmek

(PYBS - 2022)

2. Havza'da ev hanımları, kış mevsiminde tüketecekleri yiyecekleri imece usulüyle hazırlıyorlar. İlçedeki ev hanımları; "Her yıl kış öncesi yiyeceğimiz yufkayı birlikte yapıyoruz. Mahallede birkaç kadın kime yufka açacaksak onun evinde toplanıyoruz. Kimimiz hamuru yoğuruyor, kimimiz yufka açıyor, kimimiz yufkaları pişiriyor, kimimiz de iş yapanlara yemek hazırlıyor." dedi.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Yardımlaşma ve dayanışmaya
B) Ayrımcılığa
C) Hoşgörü anlayışına
D) Farklılıklara saygı duymaya

(PYBS - 2022)

3. Ülkemizde her yıl Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının yaptıkları sporların, oynadıkları oyunların, kaldıkları çadırların ve yaşam biçimlerinin tanıtıldığı "Etnospor Festivali" düzenlenmektedir. Bu festivale Türk devletlerinden sporcular ve misafirler katılmaktadır. Katılımcılar, Etnospor Festivali sayesinde aynı sporları yaparak, aynı oyunları oynayarak ve aynı kıyafetleri giyerek bir araya gelmektedir.

Bu bilgide, kültürü oluşturan öğelerden hangisi ile ilgili bir faaliyetten bahsedilmektedir?

- A) Din
B) Dil
C) Mimari
D) Gelenek ve görenekler

(PYBS - 2022)

4. Merve Hanım'ın bir mağazadan aldığı yeni fırın arızalı çıkmıştır. Merve Hanım, ürünü aldığı mağazaya durumu bildirmesine rağmen, mağaza bu sorunla ilgilenmemiştir.

Buna göre, Merve Hanım'ın bilinçli bir vatandaş olarak aşağıdakilerden hangisini yapması doğrudur?

- A) Mağaza yetkilisiyle tartışması
B) Tüketici haklarını kullanması
C) Durumu kabullenmesi
D) Ürünü çöpe atması

(PYBS - 2022)

5. Aşağıdaki ifadelerle Türk kültürünü oluşturan öğelerden hangisi yanlış eşleştirilmiştir?

İfadeler	Türk Kültürünü Oluşturan Öğeler
A) Yiyecek, giyecek, el sanatları, spor müsabakaları gibi bizi bir araya getirip ortak duygularda buluşmamızı sağlar.	Din
B) Düğün merasimleri dost ve akrabaların bir araya toplanmasını sağlar.	Gelenek ve görenekler
C) Çanakkale Zaferi'nde milletçe destan yazdık.	Tarih
D) Birliğimizi ve dirliğimizi sağlayan önemli iletişim aracıdır.	Dil

(PYBS - 2021)

6. Bir grubun bütün üyelerine yönelik abartılan, genelleştirilen olumlu veya olumsuz değerlendirmelere kalıp yargı adı verilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kalıp yargıya örnektir?

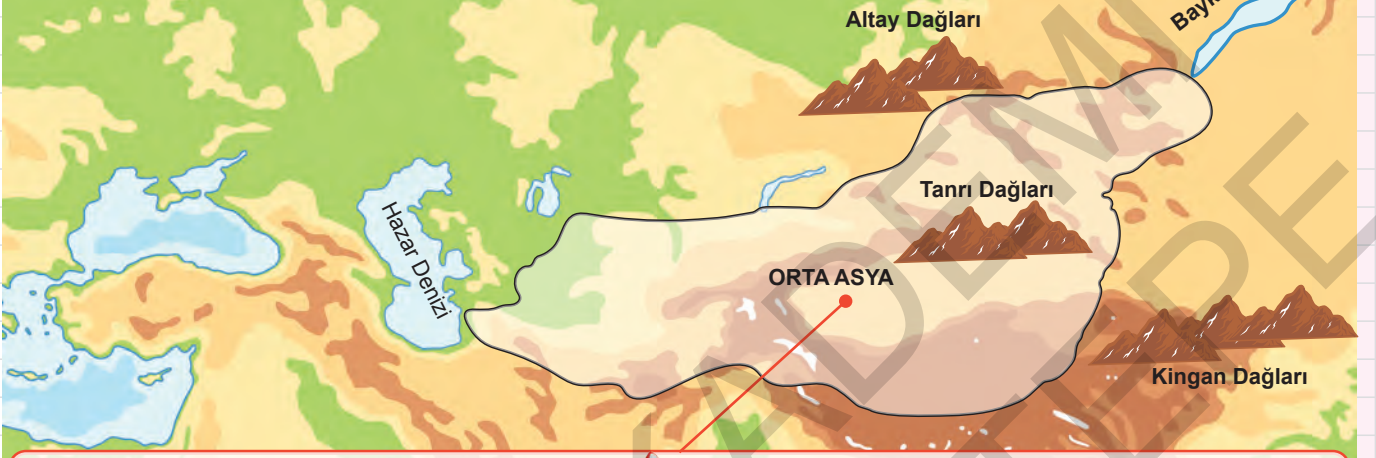
- A) Erkekler yemek pişirmez.
B) Bu sene kesin bizim takım şampiyon olacak.
C) Bu problemi Mehmet'ten başkası çözemez.
D) Eminim ki bugün yine okula geç kalacak.

(PYBS - 2021)

Kazanım: 1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

Türklerin İlk Anayurdu

YORUMLU YORUM

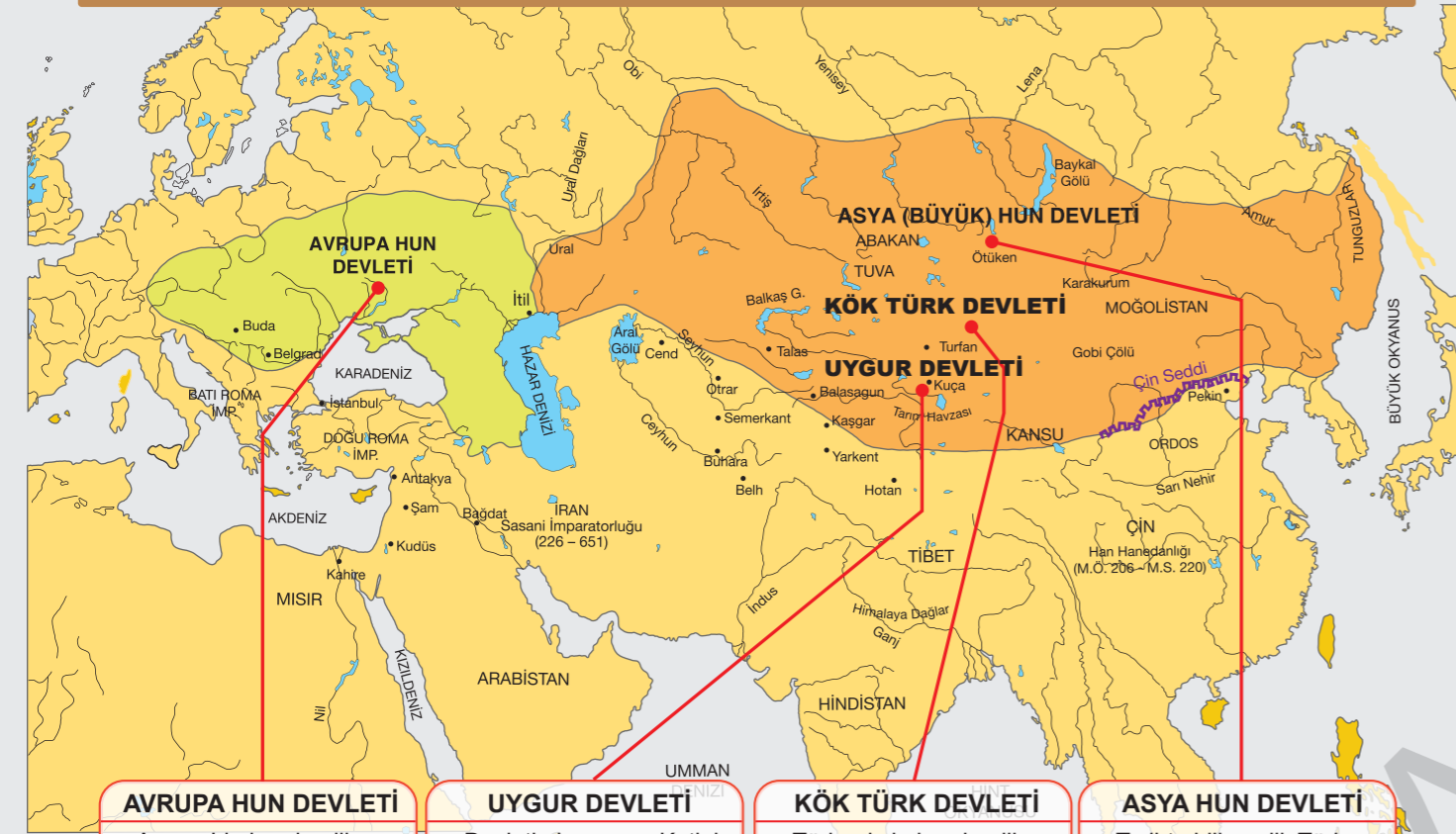
- Türklerin bilinen ilk anayurdu Orta Asya'dır.
- Orta Asya, karasal iklimin hâkim olduğu dağlarla çevrili sert bir coğrafyadır.

Coğrafi şartların zorluğu;

1. Türklerin göçebe bir yaşam tarzı benimsemesinde,
2. Türklerin mücadeleci bir yapıya sahip olmasında,
3. Türklerin temel geçim kaynağının hayvancılık olmasında,
4. Türklerin taşınabilir eşya yapımında ilerlemesinde,
5. Türklerde mimarinin gelişmemesi üzerinde etkili olmuştur.

İLK TÜRK DEVLETLERİ

AVRUPA HUN DEVLETİ

- Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir.
- Bugünkü Macaristan topraklarında kurulmuştur.
- Devlet en parlak dönemini Atilla zamanında yaşamıştır.

UYGUR DEVLETİ

- Devletin kurucusu Kutluk Bilge Kül Kağan'dır.
- Devletin merkezi Karabalasagun'dur.
- Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.

KÖK TÜRK DEVLETİ

- Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir.
- Devletin merkezi Ötüken'dir.
- Devletin kurucusu Bumin Kağan'dır.

ASYA HUN DEVLETİ

- Tarihte bilinen ilk Türk devletidir.
- Devletin merkezi Ötüken'dir.
- Bilinen ilk kağanı Teoman'dır.

BİLGİLENYORUM

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kara Kuvvetlerinin kuruluşu, Asya Hun hükümdarı Mete Han'ın tahta çıkış tarihi olan MÖ 209 kabul edilir.

- Bağımsızlıklarına düşkün olan Türkler başka bir devletin egemenliği altında yaşamayı istemedikleri için Orta Asya'da devletler kurarak yaşamayı tercih etmişlerdir.

İlk Türk Devletleri ile İlgili Önemli Siyasi Gelişmeler

Asya Hun Devleti (MÖ 220 – 216)

- Tarihte bilinen ilk Türk devletidir. Bilinen ilk hükümdarı Teoman'dır (Tuman).
- Teoman'dan sonra devletin başına geçen Mete Han Dönemi'nde,
 - Hunlar en parlak günlerini yaşadı.
 - Ülkeye ikili yönetim sistemi getirildi.
 - Ülkede bozulan siyasi birlik yeniden sağlandı.
 - Günümüzde birçok devlet tarafından örnek alınan onluk ordu sistemi kuruldu.
 - Disiplinli ordu sistemi sayesinde çevredeki devletlere karşı üstünlük sağlandı.
 - Çinlilerle mücadele edilerek İpek Yolu'nun kontrolü ele geçirildi ve Çin vergiye bağlandı.

YORUMLUYORUM

Bu durum devletin siyasi ve ekonomik olarak güçlenmesinde etkili olmuştur.

UNUTMUYORUM

Teoman Dönemi'nde en çok Çinliler ile mücadele edildi. Çinliler, Hun akınlarını durdurmak ve kuzey sınırlarını güvence altına almak amacıyla Çin Seddi'ni inşa ettiler.

- Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda, o dönemlerden kalma halı ve kilim örneklerine rastlanmıştır.

Pazırk Halısı

YORUMLUYORUM

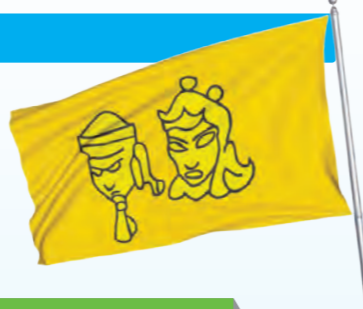
Bu durum Asya Hun Türklerinin dokumacılıkla ilgilendiklerini gösterir.

- Hunlarda hayatlarını kaybeden kimseler için **yuğ** adı verilen cenaze törenleri düzenlenir, ardından ağıtlar yakılırdı.
- Oğuz Kağan Destanı** Asya Hun Devleti'ne aittir.

BİLGİLENYORUM

İkili Sistem: Bu sistemde devletin doğusunu hükümdar, batısını ise hükümdara bağlı olan **yabgu** unvanı verilen hükümdar ailesinden biri yönetirdi. Uygulanan ikili sistem ilk Türk devletlerinde "Ülke hanedan ailesinin ortak malıdır." anlayışının benimsendiğini gösterir. Bu sistemin olumsuz yanı ise devlet zayıfladığında devletin kısa sürede yıkılmasını kolaylaştırmasıdır.

- Uygurlar 745 yılında Karabalgasun (Ordubalık) merkez olmak üzere Bilge Kül Kağan tarafından kurulmuştur.
- Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti Uygurlardır.

YORUMLUYORUM

Bu durum Uygurlarda;

- Ticaretin gelişmesine,
- Tarımsal faaliyetlerin gelişmesine,
- Kentleşme ve şehirleşmenin artmasına,
- Bilim, sanat faaliyetleri ile mimarinin gelişmesine ortam hazırlamıştır.

UNUTMUYORUM

Mani dinine göre hayvansal gıdaların tüketilmesi yasak olduğu için hayvancılık yerini Uygurlarda büyük ölçüde tarıma bırakmıştır. Uygurlar, Mani dininin etkisiyle yerleşik yaşama geçince, savaççılık özelliklerini kaybetmeye başlamışlardır.

- Kâğıt ve matbaayı kullanan Uygurlar, 18 harften oluşan kendilerine özgü bir alfabe oluşturmuşlardır.

YORUMLUYORUM

Kendilerine özgü bir alfabe oluşturmaları Uygurların millî kültürlerine sahip çıktıklarını gösterir.

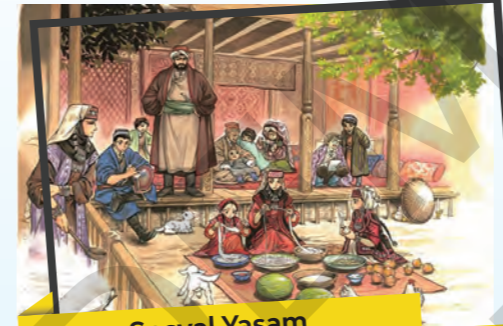
- Göç ve Türeyiş Destanları Uygurlar Dönemi'ne aittir.
- Maniheizm dinini benimseyen Uygurlar tarım, ticaret, mimari, şehircilik, sanat, edebiyat, kültür, medeniyet ve devlet teşkilatında oldukça gelişmişlerdir.
- Uygur Devleti, 840 yılında Kırgızlar tarafından yıkılmıştır.

UYARIYORUM

Uygurlar, Mani dininde geçen yabancı terimleri Türkçe karşılıkları ile kullanmışlardır.

YORUMLUYORUM

Bu durum, Uygurların millî benliklerine sahip çıktıklarını gösterir.

Sosyal Yaşam

- Toplumun en küçük parçası aileydi.
- Aileler birleşip boyları, boylar birleşip budunu (kavim), budunlar birleşip devleti meydana getirirdi.
- Toplumsal yaşamda sınıf farklılıkları ve kölelik yoktu.
- Tek eşle evlilik yaygındı.
- Ataerkil aile yapısı hâkimdi.
- Kadın sosyal hayatta önemli bir role sahipti.
- İhtiyaç sahibi ailelere devlet her zaman yardım ederdi.

YORUMLUYORUM

Bu durum ilk Türk devletlerinde sosyal devlet anlayışının benimsendiğini gösterir.

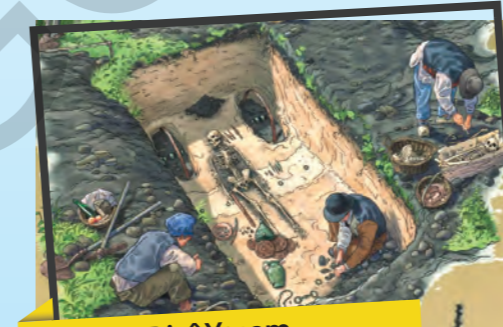
- Devlet yapısında hukukun üstünlüğü hâkimdi.
- Devlet işleri kurultay adı verilen (kengeş, toy) mecliste görüşülürdü.
- Devleti yöneten kişilere han, hakan, kağan unvanları verilirdi.
- Hatun, hakanın eşi olup devlet yönetiminde söz sahibiydi.
- Ülke hanedan ailesinin ortak malı sayılırdı.

YORUMLUYORUM

Bu durum ilk Türk devletlerinde taht kavgalarına ve devletlerin kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur.

Siyasi Yaşam

Dinî Yaşam

- Türkler arasında "Gök Tanrı İnancı" yaygındı.
- Türkler ölümden sonraki hayatın varlığına inanırlardı. Bu nedenle ölen kişi kıymetli eşyalarıyla birlikte "kurgan" adı verilen mezarlara gömülürdü.
- Ölen kişinin arkasından "yuğ" adı verilen cenaze töreni yapılırdı.
- Mezarların etrafına ölen kişinin öldürdüğü düşman sayısı kadar "balbal" dikilirdi.

- Eski Türklerde sözlü edebiyat çok gelişmiştir.
- Sagu, sav, koşuk ve destanlar sözlü edebiyatın en önemli ürünleridir.
Sagu → Ağıt Sav → Atasözü Koşuk → Şiir
- Öne çıkan Türk destanları şunlardır:
Oğuz Kağan Destanı → Asya Hun
Ergenekon Destanı → Kök Türk
Göç Destanı → Uygur
- Kopuz, en önemli müzik aletiydi.

Kültürel Yaşam

UYARI YORUMLUYORUM

Devlet; **han, hakan, kağan** gibi unvanlar taşıyan hükümdar tarafından yönetilmiştir.

Bu durum ilk Türk devletlerinde **tek kişi egemenliğine dayanan (monarşi)** bir yönetim anlayışının benimsendiğini gösterir.

Ülke, **hükümdar ailesinin ortak malı** olarak kabul edilmiştir.

Bu anlayış hükümdar ailesinin erkek üyeleri arasında **taht kavgalarına** neden olmuştur.

Devlet işleri **kurultay (toy)** adı verilen mecliste görüşülmüştür. Yine de son söz söyleme hakkı hükümdara bırakılmıştır.

Bu durum kurultayın bir **danışma meclisi** olduğunu gösterir.

Hükümdar olan kişiye devleti yönetme yetkisinin **Tanrı tarafından verildiğine (kut anlayışı)** ve bu yetkinin kan yoluyla hükümdarın oğullarına geçtiğine inanılmıştır.

Bu anlayış hükümdarın oğulları arasında **taht kavgalarına** neden olmuştur.

Hakanın eşi olan **hatun** kurultay toplantılarına katılmış, elçi kabul edebilmiştir.

Bu durum ilk Türk devletlerinde **kadınların devlet yönetiminde söz sahibi olduğunu** gösterir.

Türkler ölülerini eşyaları ile birlikte **kurgan** adı verilen mezarlara gömmüşlerdir.

Bu durum Türklerin **ölümden sonraki yaşamın devam ettiğine** inandıklarını gösterir.

Türkler **On İki Hayvanlı Türk takvimini** oluşturarak kullanmışlardır.

Bu durum Türklerin **astronomi** alanı ile ilgilendiklerini gösterir.

KOLAYLAŞTIRIYORUM

Devlet	Kurucu	Öne Çıkan Hükümdarları	Önemi
Asya Hun	Teoman	Mete Han	Tarihte kurulmuş ilk Türk devletidir.
Avrupa Hun	Balamir	Attila	Avrupa'da kurulmuş ilk Türk devletidir.
Kök Türk	Bumin Kağan	Mukan Kağan	Türk adıyla kurulmuş ilk Türk devletidir.
Kutluk	Kutluk Kağan	Bilge Kağan	Türk tarihinin ilk yazılı belgesi olan Orhun Yazıtlarını oluşturmuşlardır.
Uygur	Kutluk Bilge Kül Han	Böğü Kağan	Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.

Kazanım: 2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'nın Durumu

İslamiyet öncesi Arap Yarımadası'nda,

NE VARDI?

- Kabilecilik yaşantısı **VARDI**.
- Kabileler arasında kan davaları **VARDI**.
- Putperestlik **VARDI**.
- Yerleşik hayat **VARDI**.
- Bedevi denilen göçebeler **VARDI**.
- Tarım, hayvancılık ve ticaret faaliyetleri **VARDI**.
- Erkek üstünlüğü **VARDI**.
- Sınıf ayrımı (hürler - köleler) **VARDI**.
- Kötü alışkanlıklar (içki - kumar) **VARDI**.
- Kültürel faaliyetler (şiiir, edebiyat yarışmaları) **VARDI**.

NE YOKTU?

- Siyasi birlik **YOKTU**.
- Toplumsal birlik **YOKTU**.
- İnanç birliği **YOKTU**.
- Eşitlik **YOKTU**.
- Kadınların hakları **YOKTU**.
- Kız çocuklarının değeri **YOKTU**.

UYARIYORUM

İslamiyet öncesi dönem Cahiliye (Bilgisizlik) Devri olarak da adlandırılmaktadır.

Hiz. Muhammed (s.a.v) Dönemi

Hiz. Muhammed'in (s.a.v);

Doğum Yılı	Doğum Yeri	Babası	Annesi	Dedesi	Amcası	Eşi
571	Mekke	Abdullah	Amine	Abdülmüttalip	Ebu Talip	Hiz. Hatice

Hiçbir zaman putlara tapmayan Hiz. Muhammed'e (s.a.v) ilk vahiy 610 yılında Hira Mağarası'nda geldi. Böylece Hiz. Muhammed (s.a.v) 40 yaşında peygamber oldu.

Hiz. Muhammed'in Peygamberliğine İlk İnananlar:

- Hiz. Hatice
- Hiz. Ali
- Hiz. Zeyd
- Hiz. Ebubekir

BİLGİLENIYORUM

Hilfu'l Fudûl (Erdemliler Topluluğu): Mekke'deki mazlumlara yardım etmek amacıyla Hiz. Muhammed'in (s.a.v) de içinde olduğu Mekke'nin ileri gelenlerinin oluşturduğu topluluktur.

İslamiyet'in zamanla yayılmaya başlaması Kureyşli-lerin tepkisini çekti.

Bunun nedenleri:

- İslamiyet'in putlara tapmayı yasaklaması,
- İslamiyet'in Allah inancını getirmesi,
- İslamiyet'in müşriklerin çıkarlarını zedelemesi,
- İslamiyet'in bütün insanları eşit görmesi ve köleliği yasaklamasıdır.

İslamiyet'in gelmesiyle beraber Müslümanlar üzerinde baskı ve yıldırma politikası uygulayan müşrikler bu baskılarını artırınca Mekke'deki Müslümanlar Hiz. Muhammed'in öncülüğünde Medine'ye göç ettiler. 622 yılında gerçekleşen bu göç hareketine "Hicret" adı verildi.

Hicret'ten sonra Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında bazı savaşlar meydana geldi.

MEDİNE

KIZIL DENİZ

MEKKE

Hicret

Göç Tarihi: 622

Göçün Nedeni:

Müslümanların müşriklerin baskısından kurtulmak, İslamiyet'i daha rahat yaşamak ve yaymak istemesi

Göç Edenler:

Mekkeli Müslümanlar (Muhacir)

Medine'de Yardım Edenler:

Medineli Müslümanlar (Ensar)

Göçün Sonuçları:

1. İslamiyet hızla yayılmaya başladı.
2. İlk İslam devletinin temelleri atıldı.

■ Hiz. Muhammed'in hicret güzargâhı.

■ O dönemdeki Mekke-Medine yolu.

Etkinlik 3 Aşağıdaki ifadeler doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "x" yazınız.

İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda siyasi birlik yoktu.

Doğru Yanlış

İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda yaşanan dönem, Cahiliye Dönemi olarak adlandırılır.

Doğru Yanlış

İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda en yaygın inanç putperestlikti.

Doğru Yanlış

Mekkeli müşriklerle Müslümanlar arasında yapılan ilk savaş Uhud Savaşı'dır.

Doğru Yanlış

Müslümanların Mekke'den Medine'ye göç etmesine "Hicret" denir.

Doğru Yanlış

Etkinlik 4 Aşağıdaki açıklamaları harflendirilerek verilen ilgili kavramlarla eşleştiriniz. Rakamlara karşılık gelen harfleri boş bırakılan kutucuklara yazınız.

Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlardır.

1.

Mekke'deki mazlumlara yardım etmek amacıyla oluşturulan Hz. Muhammed'in de içinde bulunduğu Mekke'nin ileri gelenlerinin oluşturduğu "Erdemliler Topluluğu"dur.

2.

Müslümanların Mekke'den Medine'ye göç etmesidir.

3.

İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda yaşanan dönemdir.

4.

Medine'ye göç eden Müslümanlara yardım eden Medinelî Müslümanlardır.

5.

a. Hicret

b. Muhacir

c. Ensar

d. Hilfu'l Fudûl

e. Cahiliye Dönemi

1. 2. 3. 4. 5.

Türk-İslam Medeniyetinin Oluşum Süreci

Geçiş Dönemi

Karahanlılar

Gelişme Dönemi

Gazneliler

Olgunlaşma Dönemi

Selçuklular

Türk çadırı

Karahanlılar, İslamiyet'i resmî din olarak benimsemiş olsa da eski Türk devlet geleneğini devam ettirmişlerdir. Kut inancı, ikili yönetim anlayışı; han, hakan, kağan unvanlarının kullanımı bu dönemde devam etmiştir.

Atlı asker

Karahanlılar ordu yapılanmasında onlu sisteme devam etmiş, Türk olmayanlara orduda yer vermemişlerdir. Gazneliler, Karahanlıların aksine ordularında yabancı askerlere yer vermiştir. Bu durum devletin kısa sürede yıkılmasında etkili olmuştur.

"Halka hizmet Hakk'a hizmettir." anlayışına sahip olan yöneticiler han, hamam, kervansaray, türbe, cami, mescit hastane gibi yapılar inşa ederek halkın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır.

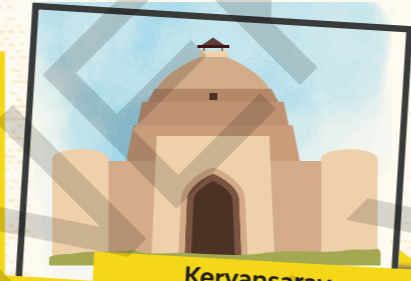
Divânü Lûgati't-Türk - Kaşgarlı Mahmut

Karahanlılar Türkçeyi resmî dil olarak kullanmışlardır. Gaznelilerde ilim dili Arapça, edebiyat dili Farsça; saray, ordu ve halk dili Türkçeydi. Büyük Selçuklu Devleti'nde ise ilim ve edebiyat dili Arapça ve Farsça iken halk dili Türkçeydi.

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte "Şeri Hukuk" adı verilen İslami hukuk kuralları uygulanmaya başlanmıştır.

Cami

Kervansaray

Hukuk

Yusuf Has Hacip

Kutadgu Bilig

Edip Ahmet Yükneki

Atabetü'l-Hakayik

Kaşgarlı Mahmut

Divânü Lûgati't-Türk

Ahmet Yesevî

Divân-ı Hikmet

Kutadgu Bilig - Yusuf Has Hacip

- 1017-1019 yılları arasında doğduğu rivayet edilmektedir.
- Bugün Kırgızistan sınırları içerisinde yer alan Balasagun şehrinde doğmuştur.
- Karahanlı Devleti zamanında yaşamıştır.
- Türk-İslam edebiyatının ilk yazılı örneği olan Kutadgu Bilig siyasetnamesini Uygur alfabesiyle yazmıştır.
- "Mutluluk veren bilgi" anlamına gelen Kutadgu Bilig ideal bir devlet yönetim sisteminin nasıl olması gerektiğini açıklayan öğretici bir eserdir.

1008 yılında Kaşgar'da dünyaya gelen Kaşgarlı Mahmut, Türk dilleriyle ilgili yaptığı çalışmalarıyla tanınmış 11. yüzyıl sözlük bilimcisidir (leksikograf).

Divânü Lûgati't-Türk isimli, dünyaca bilinen eserini Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazmıştır.

"Büyük Türkçe Sözlük" anlamına gelen Divânü Lûgati't-Türk, yalnızca bir sözlük değil aynı zamanda Türk tarihinin en zengin bilgi kaynaklarından biridir.

Divânü Lûgati't-Türk - Kaşgarlı Mahmut

- 973 yılında Harzem'de doğan El-Biruni, farklı alanlarda eserler vermiş çok yönlü bir bilim insanıdır.
- Harzemşahlar Devleti yıkılınca Gazneli Mahmut tarafından himaye altına alınan El-Biruni, yaşadığı yüzyılın en büyük matematikçisi olarak kabul edilmektedir.
- Astronomi alanındaki çalışmalarıyla çağdaş astronominin temellerini atmıştır.
- UNESCO Courier dergisinin 1974 senesinde çıkardığı, özel sayıda "1000 yıl önce yaşamış deha" olarak tanıtılmıştır.

El Kanûnû'l Mesûdî - El-Biruni

Etkinlik 9

Karahanlılar Dönemi'nde yazılan eserler ve bu eserlerin yazarları ile ilgili olarak verilen aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere uygun ifadeleri yazınız.

	Yazar	Eseri
1	Kaşgarlı Mahmut	
2		Kutadgu Bilig
3	Ahmet Yesevî	
4		Atabetü'l-Hakayık

Etkinlik 10

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla tamamlayınız.

Sultan

Satuk Buğra Han

Alp Tegin

Pasinler Savaşı

Malazgirt

Divan

Dandanakan

Bimarhane

1 Karahanlılar Dönemi'nde İslamiyet'i resmî din olarak kabul etmişlerdir.

2 Büyük Selçuklular ile Bizans arasında yapılan ilk savaş'dır.

3 Gazneli Devleti tarafından kurulmuştur.

4 İlk Türk devletlerinde devlet işlerinin görüşüldüğü kurultay İslamiyet'ten sonra adı verilen meclise dönüşmüştür.

5 Selçuklular ile Gazneliler arasında yapılan Savaşı, Gaznelilerin yıkılma sürecine girmesine neden olmuştur.

6 Savaşı sonucunda Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.

7 Gazneli Mahmut, "....." unvanını kullanan ilk Türk hükümdarıdır.

8 Karahanlılar adı verilen hastaneler yapmışlardır.

Türkiye Selçuklu Devleti

- Selçuklu hanedanından olan Kutalmışoğlu Süleyman Şah, İznik ve çevresini alarak Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurmuştur.
- Türkiye Selçuklu Devleti, Haçlı Seferlerine karşı mücadele ederek Anadolu'nun Türk yurdu olarak kalmasında önemli rol oynamıştır.

YORUMLUYORUM

Haritadan yola çıkıldığında;

- Anadolu'da siyasi birlik yoktur.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nin sınırları denizlere ulaşmıştır. çıkarımlarına ulaşılabilir.
- Anadolu'da birden fazla devlet bulunmaktadır.
- Anadolu'nun büyük bir kısmı Türklerin egemenliğindedir.

Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi'nde İnşa Edilen Eserler

- Türkiye Selçuklu Devleti, savaşlarla harap olan Anadolu'da cami, medrese, darüşşifa, köprü, yol ve saraylar yaparak bayındırlık faaliyetlerinde bulunmuştur.

Medrese: Eğitim hizmeti veren yapılardır.

- Karatay Medresesi
- İnce Minareli Medrese
- Çifte Minareli Medrese
- Ertokuş Medresesi

Darüşşifa: Sağlık hizmeti veren yapılardır.

- Alaeddin Keykubat Darüşşifası
- Gevher Nesibe Darüşşifası
- Torumtay Darüşşifası

Cami: Müslümanların ibadet etmek için toplandıkları yerdir.

- Alaeddin Cami
- Malatya Ulu Cami
- Amasya Ulu Cami

Türbe ve Kümbet: Anıt mezarıdır.

- Mevlana Türbesi
- Döner Kümbet

Külliyeye: Bir caminin çevresinde cami ile birlikte kurulmuş medrese, imaret, sebül, kitaplık, hastane vb. yapıların bütünüdür.

- Hunad Hatun Külliyesi
- Hacı Kılıç Külliyesi

MİRYOKEFALON SAVAŞI (1176)

Taraflar:	Türkiye Selçuklu Devleti X Bizans İmparatorluğu
Savaşın Nedeni	Haçlı Seferleri sırasında Türklerin batıya doğru ilerleyişinin durmasını fırsat bilen Bizans'ın, Türkleri Anadolu'dan çıkarmak için harekete geçmesi.
Savaşın Sonuçları	<ul style="list-style-type: none">• Bizans ordusu mağlup edildi.• Anadolu kesin olarak Türk yurdu hâline geldi.• Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden geri alma ümitleri sona erdi.

KÖSEDAĞ SAVAŞI (1243)

Taraflar:	Türkiye Selçuklu Devleti X Moğollar
Savaşın Nedeni	Moğolların Anadolu'ya hâkim olmak istemesi.
Savaşın Sonuçları	<ul style="list-style-type: none">• Savaşı kaybeden Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi.• Anadolu, Moğol hâkimiyeti altına girdi.• Anadolu'daki Türk siyasi birliği bozuldu.• Türkmen beyleri bağımsızlıklarını ilan ederek çeşitli beylikler kurdu.

KOLAYLAŞTIRIYORUM

- Anadolu kapılarını aralayan savaş: Pasinler Savaşı (1048)
- Anadolu kapılarını açan savaş: Malazgirt Savaşı (1071)
- Anadolu kapılarının tapusunu alan savaş: Miryokefelon Savaşı (1176)

Türkiye Selçuklu Devleti'nin, Moğolların baskısından kaçarak Anadolu'ya yerleştiği boylara mensup olan Mevlâna, Ahi Evran, Yunus Emre ve Hacı Bektâş-ı Veli gibi kişiler Anadolu'da sosyal, kültürel ve dinî alanda önemli eserler meydana getirdi.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin son yılları ile Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarına denk düşen önemli bir dönemde yaşayan Yunus Emre, İslam'ın sabır, hoşgörü, cömertlik ve iyilik gibi değerlerinin Anadolu'da yayılmasında etkili olmuştur.

Yunus Emre

Mevlâna Celâleddin-i Rumi
İnsanlara birlik ve beraberlik içinde yaşamayı öğütleyen Mevlâna, sevgi ve saygının öncüsü olmuştur. Onun fikirleri farklı milletlerden olan insanların barış içinde yaşamalarına katkı sağlamıştır.

Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili olan Bektaşilik tarikatının kurucusu olan Hacı Bektâş-ı Veli, sevgi, saygı, barış, hoşgörü gibi değerlerin yayılmasında etkili olmuştur.

Hacı Bektâş-ı Veli

Ahi Evran
Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran, Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelmesinde etkili oldu. Kurduğu teşkilat ile Anadolu insanına hizmet etti. Anadolu'ya gelen sanatkar ve tüccarların dayanışma içinde yaşamasını sağladı.

Etkinlik 16 Aşağıdaki bilgiler doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "x" yazınız.

1 Türkiye Selçuklu Devleti Süleyman Şah tarafından kurulmuştur.

Doğru Yanlış

3 Köseadağ Savaşı'nda Moğollar, yenilgiye uğratılmıştır.

Doğru Yanlış

5 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu Türk siyasi birliği kesin olarak sağlanmıştır.

Doğru Yanlış

2 Miryokefalon Savaşı ile Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir.

Doğru Yanlış

4 Darüşşifa, külliye, cami, köprü gibi yapıların inşa edilmesiyle Anadolu bayındır hâle getirilmiştir.

Doğru Yanlış

Etkinlik 17 Aşağıdaki yapıların hangi amaçla kullanıldığını boş bırakılan yerlere yazınız.

Medrese

Kervansaray

Darüşşifa

İmarethane

Cami

Köprü

HAÇLI SEFERLERİ (1096-1270)

Haçlı Seferleri Nedir?

Avrupalıların 1096 - 1270 yılları arasında Türk ve İslam dünyası üzerine düzenledikleri seferlerdir.

HAÇLI SEFERLERİ'NİN NEDENLERİ

Dinî	<ul style="list-style-type: none">Avrupalıların Kudüs başta olmak üzere kutsal yerleri Müslümanlardan geri almak istemeleriDin adamlarının halkı seferlere katılmaya teşvik etmesi ve Müslümanlara karşı kışkırtmaları
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none">Doğu'nun zenginliklerinin ele geçirilmek istenmesiTicaret yollarına hâkim olunmak istenmesi
Siyasî	<ul style="list-style-type: none">Bizans'ın papadan yardım istemesiAvrupalıların Türkleri Anadolu'dan çıkarmak ve Türklerin batıya ilerleyişini durdurmak istemeleri

HAÇLI SEFERLERİ'NİN SONUÇLARI

Dinî	<ul style="list-style-type: none">Kiliseye ve din adamlarına duyulan güven azaldı.Türklerin İslam dünyasındaki saygınlıkları arttı.
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none">Doğu-batı arasındaki ticari faaliyetler arttı.Akdeniz ticareti gelişti.
Siyasî	<ul style="list-style-type: none">Avrupa'da feodalite (derebeylik) yönetimi zayıflamaya başladı. Bu durum merkezî krallıkların güçlenmesine zemin hazırladı.Türklerin batıya ilerleyişi bir süre durdu.

YORUMLUYORUM

Verilen Haçlı Seferleri haritasına bakılarak;

- İlk seferde Haçlıların Kudüs'e ulaşmayı başardığı,
- Haçlıların hem karadan hem de denizden harekete geçtiği,
- Dördüncü seferin Bizans yönüne düzenlendiği çıkarımlarına ulaşılabilir.

UNUTMUYORUM

IV. Haçlı Seferi, Katolik-Ortodoks anlaşmazlığını gün yüzüne çıkarmıştır. Yani bu sefer, Hristiyan dünyasında birliğin olmadığını göstermiştir.

I. HAÇLI SEFERİ

- Hristiyanlar başarılı oldu.
- Antakya, Urfa, İznik ve Kudüs Haçlıların eline geçti.
- Türkiye Selçuklu Devleti başkentini Konya'ya taşımak zorunda kaldı.

II. HAÇLI SEFERİ

- Müslümanların Urfa'yı geri alması üzerine başladı.
- Türkiye Selçuklu Devleti Haçlıları mağlup etmeyi başardı.

III. HAÇLI SEFERİ

- Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine başladı.
- Haçlılar hem Anadolu'da hem de Kudüs'te yenilerek amaçlarına ulaşamadı.

IV. HAÇLI SEFERİ

- Haçlıların Kudüs'ü geri almak istemesi sonucunda başladı.
- Ancak yönünü Bizans'a çeviren Katolikler İstanbul'u işgal edip yağmaladılar.

Haçlı Seferleri

- 1. sefer 1096-99
- 2. sefer 1147-49
- 3. sefer 1189-92
- 4. sefer 1200-04
- 5. sefer 1217-21
- 6. sefer 1228-29
- 7. sefer 1248-54
- 8. sefer 1270

Etkinlik 20

Aşağıdaki numaralanmış bilgileri harflerle gösterilen Haçlı Seferi ile eşleştiriniz. Bulduğunuz hafleri boş bırakılan kutucuklara yazınız.

A.

I. Haçlı Seferi

B.

II. Haçlı Seferi

C.

III. Haçlı Seferi

D.

IV. Haçlı Seferi

1.

Urfa'nın Müslümanlar tarafından geri alınması üzerine düzenlenmiştir.

2.

Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine düzenlenmiştir.

3.

Kudüs, Urfa ve Antakya Haçlıların eline geçmiştir.

4.

Haçlılar, Kudüs'ü almak yerine İstanbul'u işgal etmişlerdir.

5.

Haçlıların en başarılı olduğu seferdir.

6.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkentini İznik'ten Konya'ya taşımak zorunda kaldığı seferdir.

Etkinlik 21

Haçlı Seferleri'nin nedenlerine ve sonuçlarına dair aşağıda verilen açıklamaları değerlendirip ilgili alanı "✓" ile işaretleyiniz.

		Neden	Sonuç
1.	Başta Kudüs olmak üzere kutsal yerleri Müslümanlardan geri almak	☐	☐
2.	Akdeniz ticaretinin gelişmesi	☐	☐
3.	Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi	☐	☐
4.	Doğu'nun zenginliklerini ele geçirmek	☐	☐
5.	Türklerin, İslam dünyasındaki itibarının artması	☐	☐
6.	Avrupa'da merkezî krallıklarının güçlenmeye başlaması	☐	☐
7.	Kiliseye ve din adamlarına duyulan güvenin azalması	☐	☐
8.	Türklerin batıya ilerleyişini durdurmak	☐	☐
9.	Ticaret yollarına hâkim olmak	☐	☐
10.	Avrupalıların kâğıt, barut, pusula gibi buluşları öğrenmeleri	☐	☐
11.	Avrupa'da feodalite yönetiminin zayıflamaya başlaması	☐	☐
12.	Avrupalıların toprak sahibi olmak istemeleri	☐	☐

Kazanım: 5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.

İPEK VE BAHARAT YOLU

- ▶ İnsanların zaman içinde ihtiyaç fazlası üretim gerçekleştirilmesi ticareti başlatmıştır. İlk zamanlarda ticaret takas usulüne (değiş tokuş) dayanıyordu. Lidyalıların parayı icat etmesiyle ticarete takas etme usulü sona ermiştir.
- ▶ Ticaret yolları toplumlar arasındaki alışverişi hızlandırırken kültürel etkileşimin sağlanması üzerinde de etkili olmuştur.

İpek Yolu:

- ▶ Adını ipek taşımacılığında alan bu yol Asya'dan Avrupa'ya uzanan bir köprü olmuştur.
- ▶ Başlangıç noktası Çin'in Şian şehridir.
- ▶ Ulaşımın kervanlarla sağlandığı bu yolda başta ipek olmak üzere kâğıt, kumaş, porselen, deri, halı gibi birçok ürün Uzak Doğu'dan Avrupa'ya taşınmıştır.
- ▶ Zenginliğin ve bilginin taşındığı bu yol, kontrolünü elinde tutan devletlere ekonomik, askerî, kültürel ve siyasi avantajlar sağlamıştır. Bu durum devletler arasında savaflara neden olmuştur.
- ▶ Uygurlar, Çinlilerden kâğıt ve matbaayı; Çinliler ise Türklerden at binmeyi ve atlı askerî birlikler kurmayı İpek Yolu sayesinde öğrenmiştir.

YORUMLUYORUM

Bu durum İpek Yolu'nun, toplumları kültürel açıdan da etkilediğine kanıt olarak gösterilebilir.

Baharat Yolu:

- ▶ **Baharat Yolu**, Hindistan'dan başlayarak İran, Irak, Suriye ya da Kızıldeniz yoluyla Mısır'a ve Anadolu'ya; oradan da Avrupa'ya uzanan ticaret yoludur.
- ▶ Baharat Yolu'nda başta baharat olmak üzere değerli taşlar ve kumaş gibi ürünler taşınmıştır.
- ▶ Kara ve deniz yoluyla Uzak Doğu'dan Avrupa'ya uzanan Baharat Yolu, tarih boyunca en çok kullanılan ticaret yollarından biri olmuştur.

UYARIYORUM

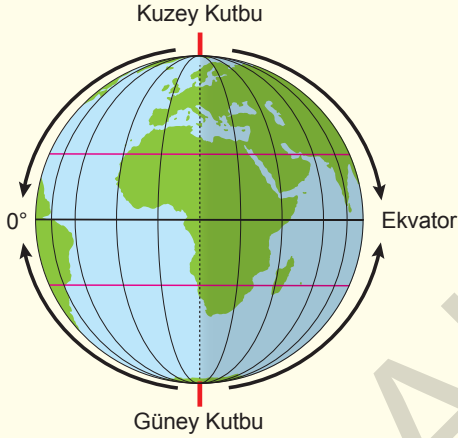
- ▶ Osmanlı Devleti;
- ▶ Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde İpek Yolu'nu, Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Baharat Yolu'nu ele geçirmiştir. Ancak coğrafi keşifler nedeniyle bu yollardan beklenen gelir elde edilememiştir.

Kazanım: 1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

COĞRAFİ KONUMU ÖĞRENİYORUM

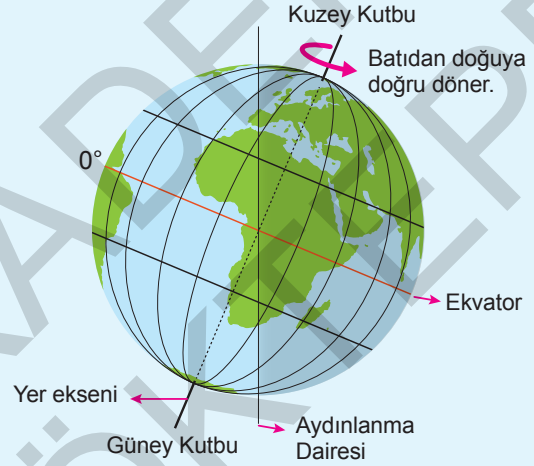
GEOİT NEDİR?

Dünya'nın Ekvator'dan şişkin, kutuplardan basık olan kendine özgü şekline **geoit** adı verilir.

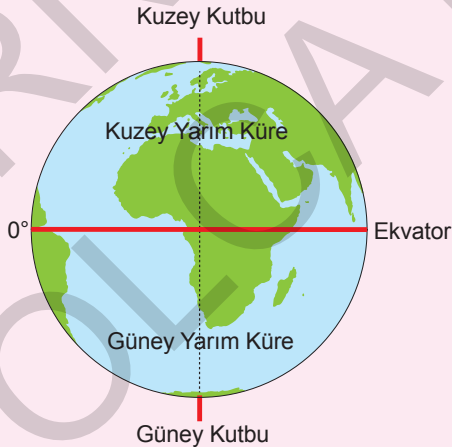
YER EKSENİ NEDİR?

Dünya'nın çevresinde döndüğü kabul edilen doğru parçasına **yer eksenini** denir.

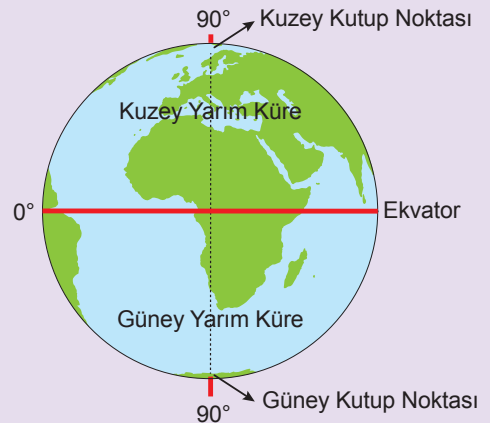
EKVATOR NEDİR?

Dünya'yı tam ortadan ikiye ayırdığı varsayılan hayali çizgiye **Ekvator** adı verilir. Ekvator ile Kuzey Kutup Noktası arasında kalan yarım küreye **Kuzey Yarım Küre**, Ekvator ile Güney Kutup Noktası arasında kalan yarım küreye **Güney Yarım Küre** denir.

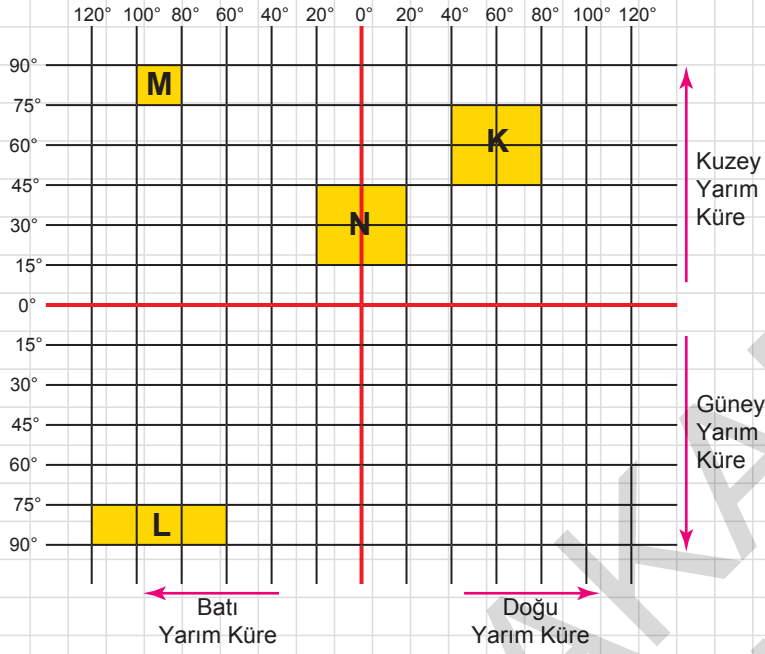
KUTUP NOKTASI NEDİR?

Yer ekseninin Dünya'yı kestiği kabul edilen yerlere **kutup noktası** denir. Kuzey Yarım Küre'dekine **Kuzey Kutup Noktası**, Güney Yarım Küre'dekine de **Güney Kutup Noktası** denir.

Etkinlik 3

Koordinat düzlemi üzerinde bulunan K, L, M ve N alanlarının coğrafi koordinat değerlerini yazınız.

K alanının doğu kenarı:

K alanının batı kenarı:

K alanının kuzey kenarı:

K alanının güney kenarı:

L alanının doğu kenarı:

L alanının batı kenarı:

L alanının kuzey kenarı:

L alanının güney kenarı:

M alanının doğu kenarı:

M alanının batı kenarı:

M alanının kuzey kenarı:

M alanının güney kenarı:

N alanının doğu kenarı:

N alanının batı kenarı:

N alanının kuzey kenarı:

N alanının güney kenarı:

Etkinlik 4

Türkiye'nin coğrafi konumuyla ilgili aşağıda yer alan ifadeler mutlak konum ile ilgili ise karşısındaki boş alana "mutlak" göreceli konum ile ilgili ise "göreceli" yazınız.

1. Güneyden kuzeye doğru gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı daralır.

2. Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.

3. Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü durumundadır.

4. Güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı artırırken kuzeyden esen rüzgarlar sıcaklığı düşürür.

5. İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahiptir.

6. En doğusu ile en batısı arasında 76 dakikalık zaman farkı vardır.

7. Zengin yer altı kaynaklarına sahiptir.

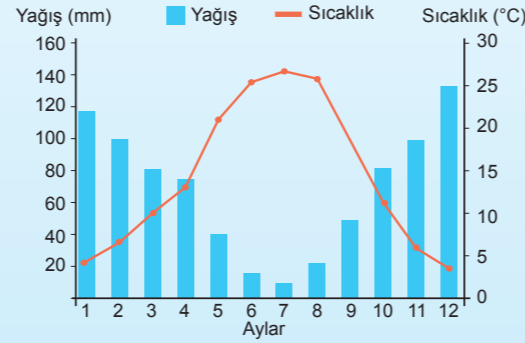
8. Ortalama yükseltisi fazladır. Yükselti batıdan doğuya doğru artar.

9. Ekvator'un kuzeyinde, başlangıç meridyeninin doğusunda yer alır.

10. 36° - 42° kuzey paralelleri ile 26°-45° doğu meridyenleri arasında yer alır.

1. Akdeniz İklimi

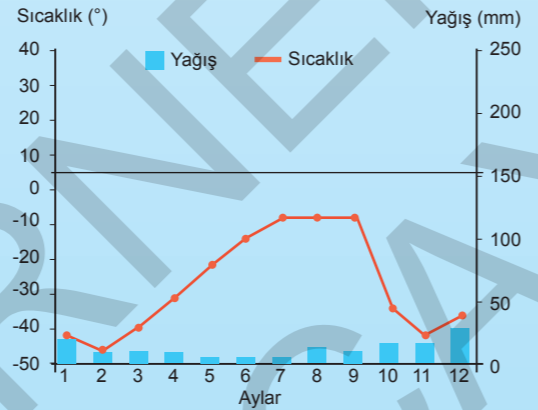
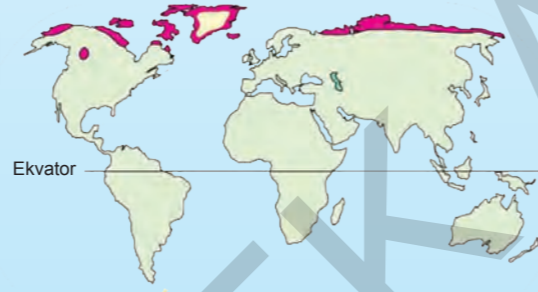
Özellik	Bitki Örtüsü	Öne Çıkan Ekonomik Faaliyet
<ul style="list-style-type: none"> Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Yıllık sıcaklık ortalaması 15 C° ile 20 C° arasındadır. 	Kısa boylu bitkilerden oluşan makidir.	<ul style="list-style-type: none"> Tarım, Seracılık Turizmdir.

Tarım Ürünleri	Görüldüğü Yerler
Zeytin, muz ve turunçgillerdir.	ABD, Şili, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Mısır ve Libya hariç Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde görülür.

2. Kutup İklimi

Özellik	Bitki Örtüsü
<ul style="list-style-type: none"> Dünyada görülen en soğuk iklim tipidir. Yıllık ortalama sıcaklık -30 C° ile -40 C° arasındadır. Ulaşım, köpeklerin çektiği kızaklarla sağlanır. 	Yoktur.

Öne Çıkan Ekonomik Faaliyet	Görüldüğü Yerler
Balıkçılık ve avcılıktır.	Kanada, Alaska, Grönland gibi Kuzey Kutbu'na yakın yerlerde görülür.

BİLGİLENYORUM

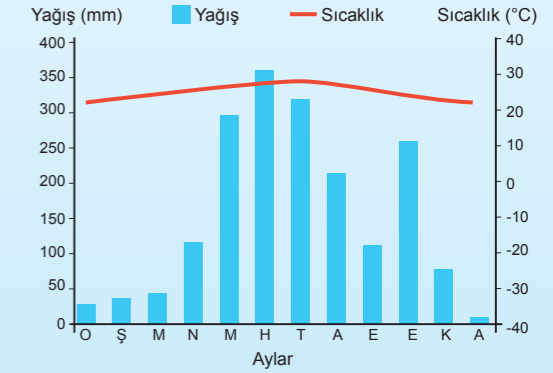
Kutup ikliminin görüldüğü yerlerde yaşayan yerli halka **eskimo** denir.

Eskimoların buzdan yaptıkları evlere **iglo** denir.

3. Muson İklimi

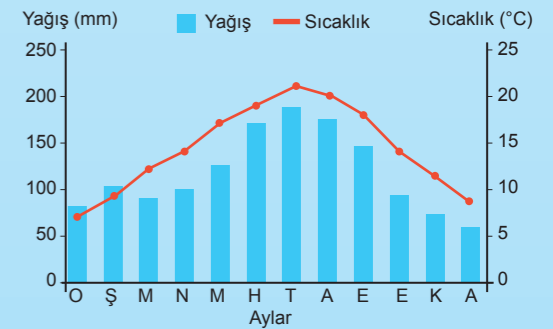
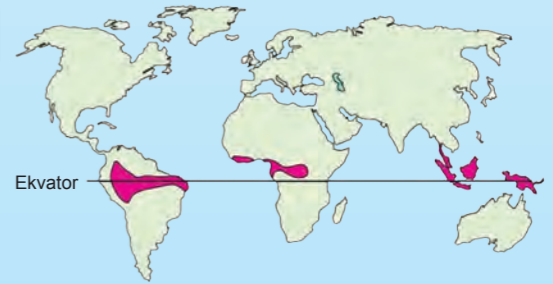
Özellik	Bitki Örtüsü	Öne Çıkan Ekonomik Faaliyet
<ul style="list-style-type: none"> Yazlar yağışlı, kışlar kuraktır. Yıllık sıcaklık ortalaması 20 C°'nin üzerindedir. Muson rüzgârlarının etkisiyle aşırı yağış görülür. 	Ormandır.	Tarımdır.

Tarım Ürünleri	Görüldüğü Yerler
Pirinçtir (çeltik).	Asya'nın güney ve güneydoğusundaki ülkelerde görülür (Japonya, Çin, Hindistan).

3. Ekvatorial İklim

Özellik	Bitki Örtüsü	Öne Çıkan Ekonomik Faaliyet
<ul style="list-style-type: none"> Her mevsim yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 27 C° dir. Yıllık ve günlük sıcaklık farkı azdır. 	Ormandır.	Tarım ve hayvancılıktır.

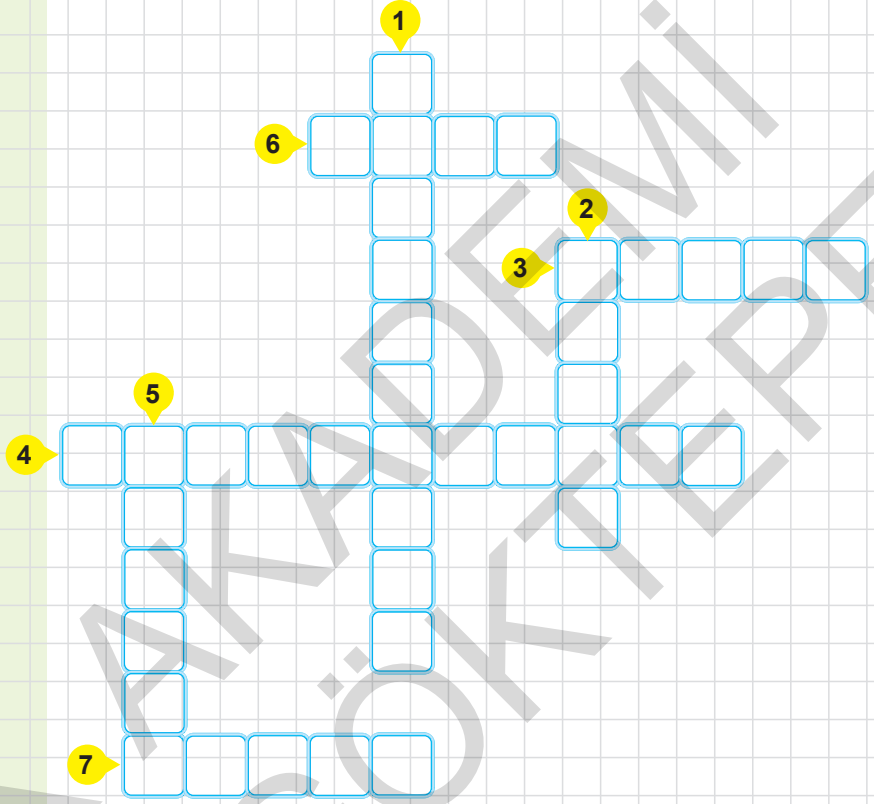

Tarım Ürünleri	Görüldüğü Yerler
Kahve, kakao ve pirinçtir.	Brezilya, Singapur, Kongo Havzası gibi 0° paraleli (Ekvator) ile 10° kuzey ve güney paralelleri arasında görülür.

Etkinlik 15

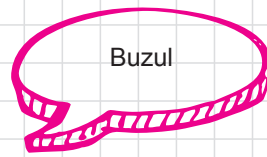
Aşağıda verilen bulmacayı çözünüz.

1. Belli bir yerde kısa süreli etkili olan hava olaylarıdır.
2. Eskimoların buzdan ve balina kemiğinden yaptıkları evlerdir.
3. Yeryüzünün herhangi bir bölgesinde uzun yıllar boyunca etkili olan hava olaylarıdır.
4. Hava olaylarının oluşum, gelişim ve değişimini inceleyen bilim dalıdır.
5. Kuzey Kutbu'na yakın olan yerlerde yaşayan yerli halktır.
6. Akdeniz ikliminin bitki örtüsüdür.
7. Muson ikliminin bitki örtüsüdür.

Etkinlik 16

Aşağıda verilen kutup ikliminin görüldüğü yerlerin özelliklerini "Var" ya da "Yok" şeklinde değerlendirerek boş bırakılan kutucuklara yazınız.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Türk Tarih Kurumunun Açılması

Kuruluş Tarihi:	12 Nisan 1931
Kuruluş Amacı:	<ul style="list-style-type: none"> • Türk tarihi ve medeniyetini bilimsel yöntemlerle araştırmak • Türk tarihini bütünlük içinde incelemek • Türk tarihinin köklerini araştırmak • Türklerin dünya medeniyetine katkılarını ortaya çıkarmak

Türk Dil Kurumunun Açılması

Kuruluş Tarihi:	12 Temmuz 1932
Kuruluş Amacı:	<ul style="list-style-type: none"> • Türk dilini bilimsel olarak incelemek • Türk dilini geliştirmek • Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak • Türkçeyi bilim dili hâline getirmek

“ Türk evladı ecdadını tanıdıkça daha büyük işler için kendinde kuvvet bulacaktır. ”

“ Türk demek, dil demektir. Millet olmanın en belirgin niteliklerinden biri dildir. 'Türk milletindenim.' diyen kişi, her şeyden önce kesinlikle Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir kişi, Türk kültürüne ve milletine bağlılığını öne sürerse buna inanmak doğru olmaz. ”

Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesinin Açılması

Kuruluş Tarihi:	22 Haziran 1935
Kuruluş Amacı:	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal bilimleri güçlendirmek • Sosyal bilimler alanında çalışacak nitelikli araştırmacılar yetiştirmek

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)

Kuruluş Tarihi:	24 Temmuz 1963
Kuruluş Amacı:	<ul style="list-style-type: none"> • Ülkemizin bilim ve teknoloji ilkelerini tespit etmek • Vatandaşlarımızı bilime teşvik etmek • Ülke içinde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalara destek olmak

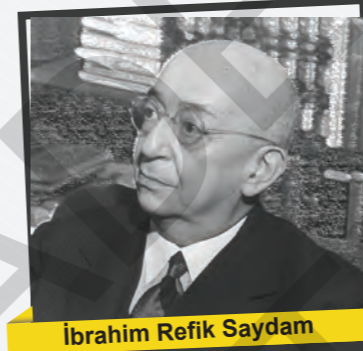

- 1914 yılında Trabzon'da doğdu.
- Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesinde eğitim almış tarih profesörüdür.

Osman Turan

- 1881 yılında İstanbul'da doğdu.
- Tıp alanında yaptığı çalışmalarla ünlenmiş Türk hekimidir.

İbrahim Refik Saydam

- 1910 yılında İstanbul'da doğdu.
- Astronomi alanında yaptığı çalışmalarla ünlenmiş gök bilimcidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bilim kadınlarından biridir.

Nüzhet Gökdoğan

- 1889 yılında İstanbul'da doğdu.
- Tıp alanında yaptığı çalışmalarla ünlenmiş Türk bilim insanıdır.
- Dermatoloji uzmanıdır.

Hulusi Behçet

- 1946 yılında Mardin'in Savur ilçesinde dünyaya geldi.
- İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden birincilikle mezun oldu.
- TÜBİTAK Bilim Ödülü'nün sahibi oldu.
- Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü.

Aziz Sancar

Gen Teknolojisi Nedir?

Bilim insanları, insanların gen haritasını çıkararak genetik hastalıkların önlenmesi, besin değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesi ile ilgili yapılacak olan çalışmalara katkı sunmaya çalışmaktadır.

Ulaşım Teknolojisi Nedir?

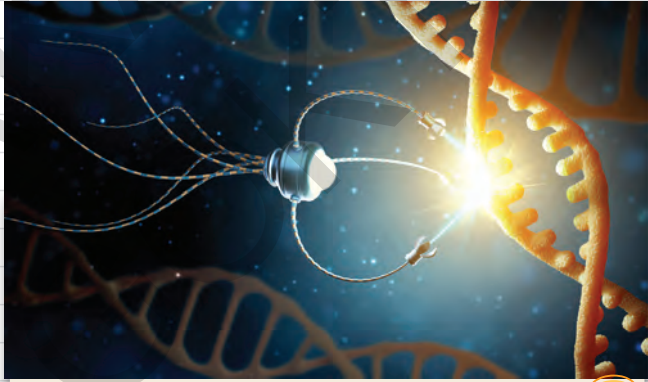
Kara, hava ve deniz ulaşım araçları sayesinde daha hızlı ve daha konforlu seyahat edilebilmektedir. Ayrıca ülkeler arasında ticari faaliyetler de yaygınlaşmaktadır.

İletişim Teknolojisi

Geçmişten günümüze iletişim alanında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Telgraf, telefon ve Genel Ağ buna örnek gösterilebilir.

Nanoteknoloji

Nanoteknoloji, atom kullanılarak yeni icatlar geliştirmeyi ve üretilmek istenen maddenin atomlarından başlayarak yapılmasını amaçlayan mini teknolojidir. Nanoteknoloji hayatımızda sağlık, boyacılık, otomotiv, kumaş, mutfak gereçleri gibi alanlarda birçok yenilik sağlamaktadır.

Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Sonuçları

Olumlu

- İş verimini artırması
- Anında haber alınabilmesi
- Hayatımızı kolaylaştırması
- Güvenlik imkânlarını geliştirmesi
- Zaman kaybının en aza indirilmesi
- Bilgiye daha kolay ulaşmayı sağlaması
- İnsan gücünü aşan işlerin başarılabilmesi
- Zihinsel becerilerin gelişmesine katkıda bulunması

Olumsuz

- Yüz yüze iletişimin azalması
- Doğal çevre alanlarının azalması
- Görme duyusunun zayıflamasına neden olması
- Küresel ısınma ve çevre kirliliğine neden olması
- Teknolojik cihazlara bağlılığın artmasıyla obezitenin yaygınlaşması

Etkinlik 4

Görsellerde yer alan bilimsel gelişmelerin aşağıdaki alanlardan hangisi ile ilgili olduğunu boş bırakılan yerlere yazınız.

Haberleşme

Eğitim

Ulaşım

Sağlık

Bilim

Sanayi

İletişim

Astronomi

Tarım

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

TURİZM KAYNAKLARIMIZ

Turizm Nedir?

İnsanların dinlenme, eğlenme, gezme, görme ve tanıma gibi amaçlarla yaptıkları gezilerle ilgili faaliyetleridir.

Turist Kimdir?

Gezilere katılan kişilerdir.

İç Turizm Nedir?

Ülke içinde yapılan turizm faaliyetleridir.

Dış Turizm Nedir?

Ülkeler arasında yapılan turizm faaliyetleridir.

- ▶ Tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan ülkemiz; doğal güzellikleri, iklimi ve yeryüzü şekilleri gibi turizm kaynakları bakımından zengindir.
- ▶ Turizm, ülke ekonomisine sağladığı gelirlerden dolayı **bacasız sanayi** olarak adlandırılmaktadır.
- ▶ Turizm, gelişmiş olduğu yerlerdeki oteller, restoranlar, tesisler ve işletmelerle birçok insana iş imkânı sunmaktadır.

Yaz Turizmi

Akdeniz ikliminin etkili olduğu kıyı kesimlerinde gelişmiştir.

Alanya

Fethiye

Bodrum

Çeşme

Kış Turizmi

Yeryüzü şekillerinin engebeli ve kar yağışının çok olduğu yerlerde gelişmiştir.

Uludağ

Palandöken

Kartalkaya

Erciyes

Sağlık Turizmi

Termal sıcak su kaynaklarının (kaplıca) bulunduğu yerlerde gelişmiştir.

Afyonkarahisar
Kaplıcaları

Bolu Kaplıcaları

Ayaş Kaplıcaları

Pamukkale
Kaplıcaları

Doğa Turizmi

Doğal güzelliklerin bulunduğu yerlerde gelişmiştir.

Peribacaları

Manavgat Şelalesi

Pamukkale
Travertenleri

Salda Gölü

Kültür Turizmi

Tarihî eserlerin olduğu yerlerde gelişmiştir.

Nemrut Harabeleri

Efes Antik Kenti

Göbeklitepe

Topkapı Sarayı

İnanç Turizmi

Dini yapıların ve ibadet yerlerinin olduğu yerlerde gelişmiştir.

Ayasofya Cami

Mevlana Türbesi

Selimiye Cami

Sümela Manastırı

Etkinlik

6

Aşağıda görselleri verilen turizm kaynaklarını doğal ve beşerî olarak sınıflandırıp boş bırakılan yerlere yazınız.

Sümela Manastırı

Pamukkale

İshak Paşa Sarayı

1

2

3

Nemrut Dağı Millî Parkı

Peri Bacaları

Malabadi Köprüsü

4

5

6

İhlara Vadisi

Efes Antik Kenti

Düden Şelalesi

7

8

9

Kazanım: 2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.

- ▶ İnsanlar üretim faaliyetlerinde bulunurken doğal kaynaklardan yararlanırlar. Eğer bu kaynaklar bilinçsizce kullanılırsa tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalınır.
- ▶ Doğal kaynakların üretim süreçlerinde bilinçsizce kullanımı sonucu ortaya çıkan atık maddeler havaya, suya ve toprağa karışarak tüm canlıların yaşamını olumsuz etkiler.
- ▶ Bilinçsiz kesim, kuraklık, yangın gibi nedenlerle ormanların azalması **hava kirliliğine** neden olmaktadır. Hava kirliliği ise canlı yaşamını tehdit etmektedir.
- ▶ Petrolün çıkarılması ve taşınması sırasında yaşanan kazalar **su ve toprak kirliliğine** neden olmaktadır. Su kirliliği ise tüm canlıları olumsuz etkilemektedir.
- ▶ Tarım yapılabilecek arazilere yerleşim yeri ve sanayi tesislerinin kurulması, **toprak kirliliğine** neden olmaktadır. Toprak kirliliği ise tarımı ve canlı yaşamını olumsuz etkilemektedir.

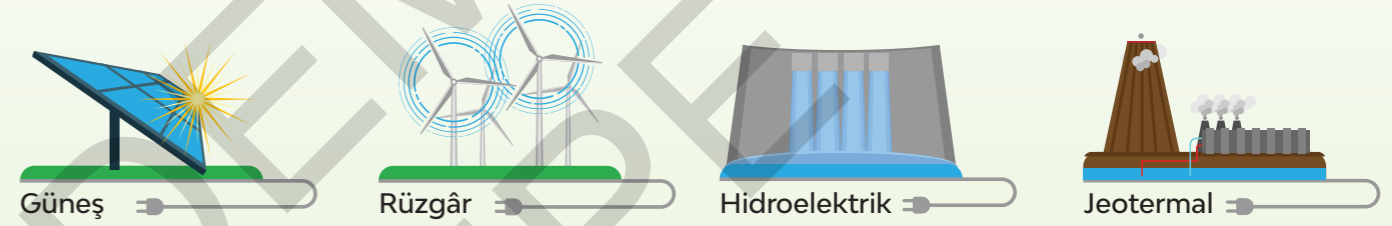

Peki Ne Yapmalıyız?

- Meralarda aşırı hayvan otlatımının önüne geçmeliyiz.
- Ambalaj atıklarını geri dönüşümde değerlendirmeliyiz.
- Hava kirliliğine neden olan unsurlar için önlem almalıyız.
- Sorumluluk bilinciyle hareket etmeli ve doğal kaynakları tasarruflu kullanmalıyız.
- Dünyamızın ve ülkemizin kaynaklarını hiç tükenmeyecekmiş gibi kullanmamalıyız.
- Doğal kaynaklarımızın yok olmaması ve doğru şekilde kullanılması için bilinçli olmalıyız.
- Doğal kaynaklardan, bizden sonra gelecek nesillerin de yararlanma hakkı olduğunu unutmamalıyız.
- Doğal kaynaklar bilinçsizce tüketildiğinde gelecek nesillerin yaşamlarını devam ettirmekte zorlanacağını bilmeliyiz.

Yenilenebilir (Tükenmeyen) Enerji Kaynakları

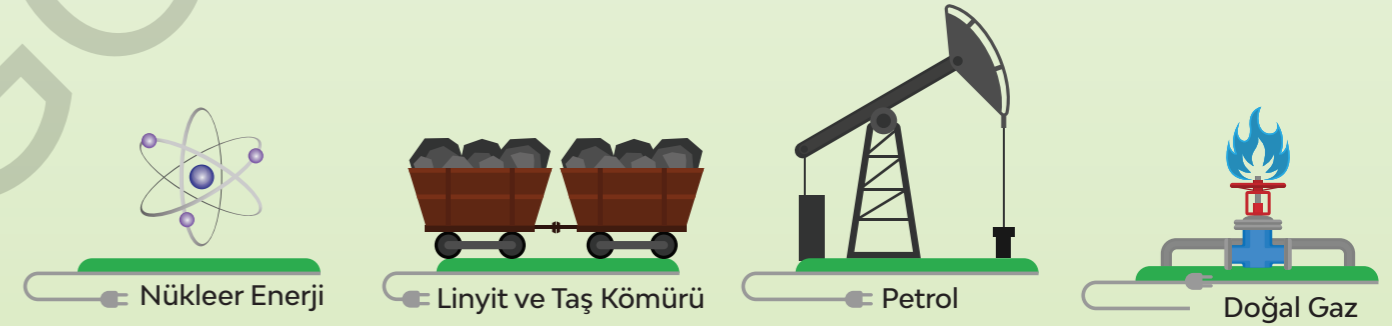
- ▶ Kullanıldıkça tükenmeyen ve tekrar oluşması uzun yıllar almayan enerji kaynaklarına **yenilenebilir enerji kaynakları** adı verilir

- Bu kaynaklar çevre dostudur.
- Bu kaynakların kullanım süresi sınırsızdır.
- Bu kaynakların canlı yaşamına verdiği zarar çok azdır.
- Bu kaynaklar ülkenin enerji ihtiyacını kendi kaynaklarıyla karşılar.
- Bu kaynaklar kullanıldığında kısa zaman içinde yeniden kullanılabilir.
- Bu kaynaklardan elektrik enerjisi üretilirken az miktarda karbondioksit açığa çıkar.

Yenilenemeyen (Tükenebilen) Enerji Kaynakları

- ▶ Kullanıldıkça tükenen ve tekrar oluşması çok uzun yıllar alan enerji kaynaklarına **yenilenemeyen enerji kaynakları** adı verilir.

- Bu kaynakların kullanım süresi sınırlıdır.
- Bu kaynaklar ülkeyi dışa bağımlı hâle getirir.
- Bu kaynakların canlı yaşamına verdiği zarar çok fazladır.
- Bu kaynaklar kullanıldığında yeniden oluşmaları çok uzun yıllar alır.
- Bu kaynaklardan elektrik enerjisi üretilirken çok miktarda karbondioksit açığa çıkar.

NURİ DEMİRAĞ

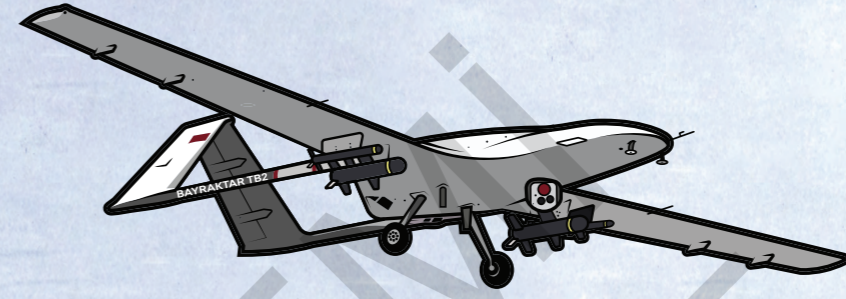
"Bütün emelim, Türk gençliğinin kanatlanmasını görmektir. Bu uğurda bütün şahsi servetimi feda etmiş bulunuyorum. İcap ederse sırtımdaki gömleğimi bile bu maksat uğruna satmaya hazırım."

- 1886 | Sivas / Divriği'de doğdu.
- 1903 | Ziraat Bankasında memuriyet hayatına başladı.
- 1918 | İşgalcilerin saygısız tavırlarından rahatsız olarak memurluktan ayrıldı.
- 1926 | Demir yolu yapımı işine girerek Anadolu'yu demir ağlarla döşedi. Bu nedenle Atatürk tarafından kendisine "Demirağ" soyadı verildi.
- 1936 | Beşiktaş'ta uçak atölyesinin temelini attı.
- 1937 | Karabük'te Demir Çelik Fabrikasının yapımına başladı.
- 1938 | Nu.D 38 adını taşıyan çift motorlu 6 kişilik yolcu uçağını üretti.

- 1939 | Türkiye'nin ilk yerli paraşüt üretimini gerçekleştirdi.
- 1941 | Havacılık eğitimi veren Gök Okulunu açtı.
- 1944 | Nu.D 38 dünya havacılığı yolcu uçakları sınıflandırmasında A grubuna alındı.
- 1957 | İstanbul'da vefat etti.

SELÇUK BAYRAKTAR

"Ben, bütün mühendis genç kardeşlerime mesleğini sevmelerini, ona derinlemesine odaklanmalarını ve tüm gayretlerini büyük bir azimle sergilemelerini tavsiye ediyorum."

- 1979 | İstanbul / Sarıyer'de doğdu. Aslen Trabzon, Sürmene Çamburnu köyündendir.
- 1997 | Robert Kolejinden mezun oldu. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği bölümünde üniversite eğitimine başladı. Üniversite eğitimi sürerken Pennsylvania Üniversitesinde insansız uçaklar üzerine yüksek lisans yaptı. Yüksek lisans sonrası Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde insansız hava araçlarının agresif manevra kontrolü üzerine burslu olarak ikinci yüksek lisansını tamamladı.
- 2007 | Türkiye'ye döndü. Baykar'ın teknik müdürü oldu.

- 2007 | Türk Silahlı Kuvvetlerinin envanterine giren ilk insansız hava aracı olan Bayraktar Mini İHA'yı tasarladı.
- 2021 | Türkiye'nin ilk Taarruzi İHA sistemi olan 6 ton kalkış ağırlığına sahip Bayraktar AKINCI TİHA'yı da geliştirerek TSK'ya teslim etti.
- 2022 | Selçuk Bayraktar, bu çalışmalarının yanında
- 2023 | kısa pistli gemilere iniş-kalkış yapabilecek Bayraktar TB3 SİHA ve Türkiye'nin ilk insansız savaş uçağı projesi olan Bayraktar KIZILELMA MİUS (Muharip İnsansız Uçak Sistemi) geliştirme projelerine liderlik etmektedir.

Kazanım: 6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.

- Toplumsal yaşama aktif şekilde katılan Türk kadını, tarihimiz boyunca devlet içerisinde de önemli bir konuma sahip olmuştur.

Orta Asya Türk Devletlerinde Türk Kadını

- Önemli hak ve yetkilere sahip olmuştur.
- "Hatun" sıfatıyla kağanın en önemli yardımcısı olmuştur.
- Antlaşmalara imza atmıştır.
- Hakanla birlikte elçileri kabul etmiştir.
- Kabul törenlerinde, ziyafetlerde ve şöenlerde hakanın yanında oturmuştur.
- Siyasi ve idari konulardaki görüşmeleri dinleyerek fikirlerini söylemiştir.

YORUMLUYORUM

Kullandığı yetkilere bakıldığında Orta Asya Türk Devletlerinde kadınların devlet yönetiminde söz sahibi olduğunu söyleyebiliriz.

Osmanlı Devleti'nde Türk Kadını

- Osmanlı Devleti kuruluş döneminde var olan kadın örgütü Bacıyan-ı Rum teşkilatı ile kadınlar, toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasını oluşturmuştur.
- Türk kadınları, kurdukları vakıflarla birçok cami, hastane, hamam, çeşme gibi yapılar inşa ettirmişlerdir.

YORUMLUYORUM

Bu bilgilerden hareketle, Türk kadınlarının topluma yarar sağlayan eserler yaptırarak sosyal hayatta aktif rol aldıklarını söyleyebiliriz.

Kurtuluş Savaşı'nda Türk Kadını

- Türk kadınları Kurtuluş Savaşı yıllarında da önemli görevler üstlenmiştir. Erkekler cephede düşmanla mücadele ederken Türk kadınları, onlara cephe arkasında destek vermiştir.
- Tayyar Rahmiye Hanım gibi bizzat cephede mücadele eden birçok Türk kadını, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında etkili olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nde Türk Kadını

- Cumhuriyet kurulduktan sonra Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınının sosyal, ekonomik ve siyasi haklara kavuşması için bazı çalışmalar yapmıştır.
- 17 Şubat 1926 yılında Türk Medeni Kanun'unun kabul edilmesiyle Türk kadını, sosyal ve ekonomik haklara sahip olmuştur.

Bu kanuna göre;

1. Resmî nikah zorunlu hâle getirilmiş,
2. Erkeklerle tanındığı gibi kadınlara da boşanma hakkı tanınmış,
3. Miras konusunda kadın ve erkek eşit hâle gelmiş,
4. Kadınlar istedikleri mesleği seçme ve istedikleri meslekte çalışma hakkına kavuşmuştur.

Safiye Ali,
Türkiye'nin ilk kadın
doktorudur.

Süreyya Ağaoğlu,
Türkiye'nin ilk kadın
avukatıdır.

Gül Esin,
Türkiye'nin ilk kadın
kadın muhtarıdır.

Türkan Akyol,
Türkiye'nin ilk kadın
bakanıdır.

Canan Dağdeviren,
Türk fizik
mühendisidir.

- Türk kadınına ülke yönetiminde görev alabilmesini sağlayan siyasi haklar yine Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde verilmiştir.

Kadınlara sırasıyla,

1. 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı,
2. 1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılma hakkı ve
3. 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

"İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cinsten oluşur. Kabil midir bu kütlenin bir kısmını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağlı kaldıkça öteki yarısı göklere yükselebilir?"

M. Kemal ATATÜRK

Türk Cumhuriyetleri

- 25 Aralık 1991 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte Orta Asya ve Kafkasya'da birçok devlet bağımsızlığını ilan etmiştir.
- SSCB'nin çatisı altında yaşayan soydaşlarımız da bağımsızlıklarını ilan ederek kendi devletlerini kurmuştur.
- Bu devletler, Türk Cumhuriyetleri olarak adlandırılmaktadır.

TİKA (Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı)

- T.C. Dışişleri Bakanlığına bağlı olarak 24 Ocak 1992 yılında kurulmuştur.
- Amacı Türk dilinin konuşulduğu ülkeler, komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerle ekonomik, sosyal ve kültürel iş birliği oluşturmaktır.
- TİKA, 5 kıtada 150'ye yakın ülkede kalkınma merkezli iş birliği çalışmaları yapmaktadır.
- Türkçe öğrenimini destekleyen TİKA, Orhun Anıtlarının bölgedeki olumsuz koşullardan korunması ve gelecek koşullara aktarılması amacıyla Moğolistan'da Orhun Müzesini inşa etmiştir.

TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı)

- 2 Temmuz 1993 tarihinde kurulmuştur.
- Üyeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'dir.
- Amacı, Türk kökenli ve Türk dili konuşan Türk devletlerinin ve halklarının birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamak, kültür ve sanatın korunması, yeniden canlandırılması ve gelişmesi yönünde faaliyette bulunmaktır.
- Resmî dili Türkçe, merkezi Ankara'dır.

TDT (Türk Devletleri Teşkilatı)

- Türk Devletleri Teşkilatı (eski adıyla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi - Türk Konseyi), Türk devletleri arasında kapsamlı iş birliğini teşvik etmek amacı ile uluslararası bir örgüt olarak 2009 yılında kurulmuştur.
- Amacı, teşkilat kapsamındaki iş birliği, üye ülkeler arasındaki ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların dil birliğinden kaynaklanan özel dayanışma temelinde inşa etmektir.
- Merkezi İstanbul'dadır.

"Benim hayatta yegâne fahrim ve servetim Türklükten başka birşey değildir."

"Bu memleket tarihte Türktü, halen Türktür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır."

Mustafa Kemal Atatürk

Etkinlik 1 Aşağıdaki bilgiler doğru ise ilgili kutucuğa "✓" yanlış ise "X" yazınız.

Doğru

Yanlış

1. Mütakabiliyet, Atatürk Dönemi millî dış politikamızın temel ilkeleri arasında yer almıştır.

2. "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi millî dış politikamızın temel ilkesidir.

3. TİKA, uluslararası alanda faaliyet gösteren bir kuruluştur.

4. Azerbaycan için ülkemizde "yavru vatan" nitelendirilmesi yapılmaktadır.

5. TÜRKSOY sadece Türkiye'nin sınır komşuları ile ilgili çalışma yapmaktadır.

6. Türkiye, dış politikada yayılmacı bir siyaset izler.

Etkinlik 2 Aşağıdaki ülkelerden hangilerinin Türkiye'nin sınır komşusu olduğunu "✓" ile işaretleyerek gösteriniz.

Bulgaristan

Almanya

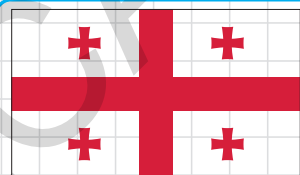
Yunanistan

Afganistan

Ermenistan

Gürcistan

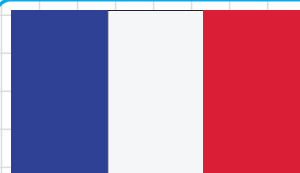
Suriye

İran

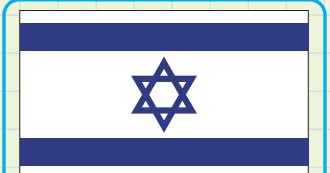
İngiltere

Fransa

Irak

İsrail

Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ile Olan İlişkileri

AZERBAYCAN

İki ülke vatandaşları birbirleri için “**kardeş ülke**” yakıştırmaları yapmaktadır. İki ülke arasında boru hattı sayesinde petrol Azerbaycan’dan ülkemize taşınmakta, ülkemizden de tanker ve gemilerle başka ülkelere pazarlanmaktadır. Bu durum iki kardeş ülkenin ekonomik dayanışmasının bir göstergesidir.

KAZAKİSTAN

Türkiye ile Kazakistan arasında ekonomik ve kültürel faaliyetler söz konusudur. Türk dünyasının ortak üniversitesi olarak kabul edilen Ahmet Yesevi Üniversitesi bu ülkede bulunmaktadır.

ÖZBEKİSTAN

İki ülke arasında çeşitli alanlarda iş birliği antlaşmaları imzalanmıştır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi her geçen yıl artmaktadır.

TÜRKMENİSTAN

Türkiye, Türkmenistan’ın bağımsızlığını ilk tanıyan ve burada ilk büyükelçilik açan ülkedir. İki ülke arasında başta dış politika, ticaret, kültür ve eğitim olmak üzere her alanda ilişkiler iyi düzeydedir.

KIRGIZİSTAN

Türkiye, 16 Aralık 1991 tarihinde Kırgız Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. 1992 yılı içerisinde karşılıklı olarak Bişkek ve Ankara’da Büyükelçilikler açılmıştır. İki ülke arasında her alanda iyi ilişkiler mevcuttur.

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

KKTC, Akdeniz’de Kıbrıs Adası’nda kurulan bir Türk Cumhuriyeti’dir. KKTC için ülkemizde “**yavru vatan**” nitelendirmesi yapılmaktadır. KKTC’yi resmî olarak tanıyan tek ülke Türkiye’dir. Bu nedenle ülkemiz, KKTC’nin haklarını dünya kamuoyunda koruma görevini de üstlenmiştir.

Türkiye’nin Komşuları

BULGARİSTAN

TİKA ve Yunus Emre Kültür Merkezinin şubesi bulunan Bulgaristan ile ilişkilerimiz iyi durumdadır.

İRAN

Ülkemiz, İran’dan özellikle petrol ve doğal gaz satın almaktadır. İran’a başta altın, çelik ve otomotiv ürünleri olmak üzere çok sayıda ürün ihraç etmektedir.

GÜRCİSTAN

Ülkemiz Gürcistan’ın en büyük ticaret ortaklarından biridir. Ülkemizden Gürcistan’a demir çelik, inşaat malzemesi, tıbbi ilaç ihracatı yapılmaktadır.

SURİYE

İki ülke arasındaki ilişkiler 2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar sonrasında bozulsa da ülkemiz, Suriye halkının her zaman yanında yer almıştır. Devletimiz, Suriye’de yaşanan karışıklık ortamından ülkemize sığınan mültecilere kucak açmıştır.

YUNANİSTAN

Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler uzun süre inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Günümüzde de aynı durum Yunanistan’ın izlediği tutarsız siyasetten dolayı geçerliliğini korumaktadır. Özellikle Yunanistan’ın adaları silahlandırması iki ülke arasındaki gerginliği artırmaktadır.

ERMENİSTAN

Türkiye, Ermenistan’ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 tarihinde tanımıştır. Hemen sonrasında bu ülkeye insani yardımlarda bulunmuş, bölgesel kuruluşlar ve uluslararası toplum ile bütünleşmesi yönünde çaba harcamıştır. Günümüzde iki ülke arasındaki ilişkiler inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir.

İRAK

Irak, yıllardır süren iç karışıklıklarla uğraşmak zorunda kalan bir sınır komşumuzdur. Türkiye her zaman Irak’ın toprak bütünlüğünü savunmuştur. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler ileri bir seviyededir. Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı sayesinde Irak’tan ülkemize ham petrol taşınmaktadır.

YAZIYORUM